

John
STEINBECK

Rosszkedvüink tele

John Steinbeck

ROSSZKEDVÜNK

TELE

Fordította: Réz Ádám

Aranytoll kötetek
Szeged, 2008

*Nővéremnek, Bethnek,
akinek a lámpása tiszta lánggal ég.*

ELSŐ RÉSZ

1

Mikor felébredt az áprilisi reggel arany verőfényére, Mary Hawley a férje felé fordult, aki két kisujját a szája szögletébe akasztva békapofával akarta meglepni.

– Ethan, te bolond – mondta Mary. – Már megint működik benned a humorista.

– „Kérlek, kis egérke, légy a feleségem!”

– Ilyen bolond fejjel ébredtél?

– „Felvirradt a nagy nap. Fenn a nap az égen.”

– Úgy látszik, igen. Nem felejtetted el, hogy ma van nagypéntek?

Ethan kongó hangon felelte:

– Azok a piszkos rómaiak már masíroznak a Kálváriára.

– Ne légy szentségtörő. Vajon Marullo megengedi, hogy tizenegyor bezárd a boltot?

– Drága cuncimókusom, Marullo katolikus, azonkívül olasz! Valószínűleg egyáltalán be se fogja dugni az orrát. Majd délben bezárok, amíg le nem zajlik a kivégzés.

– A Zarándok Atyák¹ beszélnek belőled. Nem szép dolog.

– Ugyan, ugyan. Ezt anyai ágról örököltem. A kalózkodás hangja. Vedd tudomásul, hogy *igenis* kivégezték.

---

1 Észak-Amerika első angol telepesei, akik hazájukból vallási üldöztetés miatt vándoroltak ki 1620-ban.

– Miért lettek volna kalózok? Magad is mondtad, hogy cethalászok voltak, és kaptak olyan hogyishíjjákat, szóval engedélyt az amerikai kongresszustól.

– Érdekes, azok a hajók, amelyekre tüzet nyitottak, azt hitték róluK, hogy kalózok, azok a római bakák pedig azt hitték, hogy kivégzés.

– Most már olyan vagy, mint az őrült. Akkor már inkább légy bolond!

– Igenis, bolond vagyok. Mindenki tudja.

– Mindig lyukat beszélsz a hasamba. Minden jogod megvan rá, hogy büszke legyél: Zarándok Atyák és cethalászkapitányok egy családban.

– És nekik?

– Mit nekik?

– Vajon dicső őseimnek is joguk volna-e a büszkeségre, ha tudnák, hogy a leszármazottjuk egy nyamvadt kis szatócssegéd egy nyamvadt kis olasz butikban, még hozzá abban a városban, amely valamikor az ő tulajdonuk volt?

– Nem az vagy. Nyugodtan el lehet mondani, hogy te vagy az üzletvezető, te végzed a könyvelést, te adod a bankba a pénzt, te rendezed az árut.

– Hogyne. És én söprögetek, és én hordom ki a szemetet, és én hajlongok Marullo előtt, és, az istenfáját neki, ha macskának születtem volna, akkor én fogdosnám Marullo egereit.

Mary megölelte.

– Inkább bolondozzunk! – mondta. – És kérlek, legalább nagypénteken ne káromkodj! Igazán szeretlek.

– Jó – mondta Ethan egy pillanat múlva. – Mind ezt mondjátok. De ne hidd, hogy azért már szabad anyaszült meztelenül feküdnöd egy nő emberrel.

– A gyerekekről akartam beszélni veled.

– Lecsukták őket?

– Már megint bolondozol. Talán jobb, ha ők szólnak.

- Most miért nem...
- Margie Young-Hunt ma megint eljön, és hozza a kártyáját.
- A névjegykártyáját? Ki az a Margie Young-Hunt? Mi fán terem ez az isten...
- Tudod, ha féltékeny volnék... mert azt mondják, ha egy férfi úgy tesz, mintha nem venne észre egy csinos lányt...
- Ja, arról van szó? Lány? Eddig két férje volt.
- A második meghalt.
- Reggelizni akarok. Te hiszel abban a marhaságban?
- Szóval Margie azt mondja, a bátyámról mutatott valamit a kártya. Azt mondja, egy egészen közeli, drága hozzátartozóról.
- Én pedig mindjárt tunikán billentem egy nagyon közeli és drága hozzátartozómat, ha nem hagyja abba a lustálkodást.
- Megyek már... Tojás jó lesz?
- Jó. Miért hívják ezt nagypénteknek? Mi a nagy benne?
- Jaj, te! – mondta Mary. – Te mindenképp viccet csinálsz.

A kávé, a lágytojás meg a pirítós elkészült, mire Ethan Allen Hawley helyet foglalt az étkezősarokban, az ablak mellett.

- Nagynak érzem magam – mondta. – Miért hívják ezt a napot nagypénteknek?
- Tavasz van – mondta Mary a tűzhely mellől.
- Akkor miért nem tavaszpéntek?
- Agyadra ment a tavasz. Hallgasd csak? Nem a gyerekek mozognak odafent?
- Fenét. Lusta kis csibészek. Gyere, költjük fel és korbácsoljuk meg őket!
- Rettenetesekeket tudsz mondani, amikor rád jön a bolondóra. Tizenkettőtől háromig hazajössz?
- Nem.
- Miért nem?
- Megyek a nők után. Udvarolni. Talán éppen annak a Margie-nak.

– Kérlek, Ethan, ne beszélj így! Margie nagyon jó barátnőm. Az ingét is nekünk adná.

– Igazán? És honnét venné azt az inget?

– No tessék, már megint a Zarándok Atyák.

– Lefogadom akármibe, hogy rokonok vagyunk. Annak a nőnek kalózvér folyik az ereiben.

– Már megint bolondozol. Itt a lista. – Beledugta a férfi szivarzsebébe. – Elég sok. De hát tudod, hogy kétnapos ünnep lesz... szóval, két tucát tojás, el ne felejtsd! Siess, mert elkésel.

– Tudom. Még elszalasztok egy vevőt, aki ötért túrót akar venni Marullótól. Minek kell két tucát?

– Befesteni. Allen és Mary Ellen külön megkért rá. Indulj már!

– Jól van, cicababa... de talán még van annyi idő, hogy vörösre pofozzam Allent is, meg Mary Ellent is?

– Borzasztóan elkényezteted őket. Úgyis tudod.

– „Isten veled, te szép hajó!” – mondta a férfi, bevágta maga mögött a szűnyoghálós külső ajtót, és kilépett az aranyzöld reggelbe.

Visszanézett a szép, régi házra, az apja házára, a dédapja házára: homlokzatán fehérre festett deszkaburkolat, a bejáratí ajtó fölött legyező alakú ablak, a tetőn díszítmények Adam-stílusban és kilátóerkély. Ott állt az egyre zöldebb kert mélyén, százéves, derékvastagságú, bimbókkal megrakott orgonafák között. A Szilfa utca szilfái összedugták koronájukat nagy sárga rügyezésükben. A nap épp elhagyta a bank épületét, megcsillant az ezüstös gáztornyon, s kezdte föllebegtetni a régi kikötő sós moszatillatát.

A kora reggeli Szilfa utcán csak egy személy tartózkodott: Baker úrnak, a bankárnak hosszú szőrű vörös vizslája, Vörös Baker; lassan, méltóságteljesen lépkedett, időnként pihenőt tartva, hogy megszagolja egy-egy szilfa tövében az utaslistát.

– Jó reggelt, uram! Nevem Ethan Allen Hawley. Már találkoztam önnel, amikor pisilni tetszett.

Vörös Baker megállt, és lompos farkának lassú lendítésével fogadta a köszöntést.

– Épp a házamat nézegettem – monda Ethan. – Akkoriban még tudtak építeni.

Vörös félrehajtotta a fejét, és az egyik hátsó lábával vakart egyet a bordáin.

– Hogyne tudtak volna. Megvolt hozzá a pénzük. Hozták a bálnaszírt hét tengerről, meg a spermacetiit. Tetszik tudni, mi az a spermaceti?

Vörös nyüszögve felsóhajtott.

– Látom, hogy nem. Igen könnyű, kellemes, rózsailatú olaj, melyet az ámbracet koponyájából nyernek. Tessék elolvasni a *Moby Dick*-et, kutya úr! Ezt tanácsolom önnek.

A vizsla felemelte a lábát a csatorna szélén álló öntöttvas oszlop mellett.

Ethan már ment is tovább, de még visszaszólt a válla fölött:

– És írjon róla tartalmi ismertetést! Erre a fiamat is megtaníthatná. Ő még le se tudja betűzni a spermacetiit... De más se.

A Szilfa utca ferde szögben találkozik a Fő utcával, két utcával odébb az ódon Ethan Allen Hawley-háztól. Az első utcaköz közepe táján, az Elgar-ház sarjadó fűvén, egy csapat komisz veréb dula-kodott javában: nem játszottak, hanem lökdösődtek és szúrtak és ki akarták vájni egymás szemét, s mindezt oly vadul és lármásan, hogy észre sem vették a közeledő Ethant. Ő megállt, nézte a csatát.

– „Oly szépen él a fészek népe, miért nincs közöttünk is béke?” – szavalta. – Hiszen van itt lócitrom épp elég. De ti még egy ilyen gyönyörű reggelen se tudtok megférni egymással. Pedig ti vagytok azok a rohadt csibészek, akikhez Szent Ferenc olyan jó volt. Hess! – futott oda hozzájuk rugdalózva, s a verebek nagy szárny-surrogással felrebbentek, ajtónyikorgás-szerű hangon méltatlan-kodva. – Jegyezzétek meg magatoknak – kiáltotta utánuk Ethan – , ma délben elsötétedik a nap, és sötétség borul a világra, és ti félni fogtok. – Visszament a járdára, és folytatta az útját.

A régi Phillips-ház az első és második keresztutca között ma már panzió. Joey Morphy, a First National Bank pénztárosa, éppen kilépett a kapuján. A fogát piszkálta, megigazította mellényét, majd ráköszönt Ethanra:

- Jó reggelt, Hawley úr! Éppen át akartam menni magához.
- Miért hívják nagypénteknek?
- Latin eredetű szó – mondta Joey. – *Nagyi*us, *nagyi*culus, *nagyi*ssimus. Azt jelenti, hogy pocsek.

Joey olyan volt, mint egy ló, és úgy is mosolygott, mint egy ló, hosszú felső ajka alól kilátszottak nagy, szögletes fogai. Joseph Patrick Morphy, a Joey fiú, Morfika – e sok néven bámulatosan népszerűvé vált ahhoz képest, hogy csak néhány éve élt New Baytownban. Szeretett viccelődni, és ha mondott valami jót, lesütötte a szemét, mint egy pókerjátékos, de a mások vicceire hangosan felnyerített, akár hallotta őket, akár nem. Okos fiú volt a Morfika, igazi bennfentes, aki mindent tud mindenről és mindenkiről, a maffiáról éppúgy, mint Mountbattenről, de amit tudott, emelkedő hangszóval adta elő, szinte mintha kérdezné. Jólétesültsége ezért nem hatott soha nagyképűségnek, a hallgató azonnal elsajátíthatta, hogy azután sajátjaként adja tovább. Joey érdekes madár volt: nagy hazardőr, bár még senki sem látta játszani, kitűnő könyvelő és elsőrangú bankpénztáros. Baker úr, a First National elnöke annyira megbízott Joeyban, hogy a munka legnagyobb részét vele végeztette. Morfika közletről ismert mindenkit, de senkit sem szólított a keresztnévén. Ethant Hawley úrnak szólította, Margie Young-Huntot Young-Huntné ónagyságának, bár azt suttozták, hogy viszonya van vele. Nem volt családja, semmilyen rokonsága, egymaga bérelt két szobát és fürdőszobát a régi Phillips-házban, és legtöbbször a Foremasterben étkezett. Baker úr és a vámhatóságok ismerték bankpénztárosi múltját, tudták, hogy feddhetetlen, de a Joey fiú sokat mesélt, mindig valaki más volt a főszereplő, de mégis úgy mondta el, hogy az embernek órá kellett gyanakodnia,

márpedig ha csakugyan vele történt meg mindaz, amit elmesélt, ugyancsak cifra múltra tekinthetett vissza. S mivel nem kérkedett vele, az emberek még jobban megszerették. A körmét nagyon tisztán tartotta, jól öltözködött, a ruhája mindig frissen vasalt, az inge mindig tiszta, a cipője mindig fényes.

Most kettesben sétáltak tovább a Szilfa utcán a Fő utca felé.

– Meg is akartam kérdezni. Maga rokonságban van Hawley tengernaggyal?

– Talán Halsey tengernagyot gondolja, nem? – kérdezte Ethan.

– Kapitány volt a családukban épp elég, de tengernagyról nem hallottam soha.

– Úgy tudom, a nagyapja cethalászkapitány volt. Biztos őt kevertem össze a tengernaggyal.

– Az ilyen kisvárosoknak megvannak a maguk legendái – mondta Ethan. – Például azt is mondják, hogy az apai őseim többé-kevésbé kalózok voltak, az anyám családja meg állítólag a *Mayflower*-en jött Amerikába.

– Ethan Allen – dűnnyögte Joey. – A mindenit! Ő neki is rokona volna?

– Lehet. Biztos – mondta Ethan. – Mit szól ehhez a naphoz, látott már ilyen szépet? Miért akart átjönni hozzánk?

– Ja igen, gondolom tizenkettőtől háromig bezárja a boltot. Csinálna nekem vagy két szendvicset fél tizenkettőre? Majd átszaladok érte. Meg egy üveg tejért.

– A bank ma nem zár be?

– A bank igen, de én nem. A kis Joey ott lesz a helyén, a könyveihez láncolva. Az ilyen hosszú víkendek előtt csak úgy árad a népség-katonaság a csekkekkel.

– Erre sose gondoltam – monda Ethan.

– Pedig így van. Húsvétkor, Hősök napján, július negyedikén, a Munka napján, szóval minden hosszú víkend előtt. Ha ki akarnék rabolni egy bankot, feltétlenül egy hosszú víkend előtt tenném. Akkor tudniillik ki van készítve a dohány a vendégeknek.

- Magát sose rabolták ki, Joey?
- Nem. De volt egy barátom, azt kétszer.
- És mit mesélt róla?
- Azt mondja, szörnyen meg volt ijedve. Nem csinált semmit, egyszerűen szót fogadott. Lefeküdt a földre, és hagyta, hogy vigyék. Azt mondta, a pénz jobban be volt biztosítva, mint az ő élete.
- Majd átviszem a szendvicseket, ha bezártam. Bekopogok a hátsó ajtón. Milyet parancsol?
- Ne fáradjon, Hawley úr! Én is át tudok ugrani érte... Egy sonkásat meg egy sajtosat kérek, rozskenyérre, salátával és majonéz-zel, és talán még egy üveg tejet, meg egy Coca-Colát is későbbre.
- Nagyon szép szalámink érkezett, Marullo mindig tud szerezni.
- Nem kérek, köszönöm. Hogy van a mi egyszemélyes maf-fiánk?
- Azt hiszem, jól.
- Hát kérem, ha maga nem szereti is az olaszokat, le a kalappal az ilyen ember előtt, aki egy kézikocsiból akkora vagyont tudott csinálni. Okos fickó az. Nem is sejti senki, mennyit rakott félre. Talán rosszul teszem, hogy erről beszélek. A banktitkot nem szabad megsérteni.
- Nem sértette meg.
- Elérkeztek arra a sarokra, ahol a Szilfa utca találkozik a Fő utcával. Ösztönszerűen megálltak s nézték a rózsaszínű téglák meg a szétvert vakolat halmazát, amely egykor a Bay Hotel volt, s most lebontották, hogy helyet csináljanak az új Woolworth Áruháznak. A sárgára festett buldózer meg a romboló golyót himbáló óriási daru némán várakozott a kora reggelben, mint két ragadozó.
- Mindig vágytam rá, hogy ezt csináljam – mondta Joey. – Óriási érzés lehet meglóbalni azt az acélgolyót, aztán egyszer csak ledől a fal.
- Én eleget láttam ledőlni Franciaországban.
- Persze, persze. A neve is ott van az emlékművön, lent a parton.

– És elfogták azokat a betörőket, akik a barátját kirabolták?
– Ethan fogadni mert volna, hogy Joey maga volt az a barátja. Mindenki fogadni mert volna rá.

– Hát persze. Mint macska az egeret. Szerencse, hogy a rablók nem nagyon okosak. Ha a Joey fiú tankönyvet írna a bankrablásról, a zsaruk sosem fognának el senkit.

Ethan elnevette magát.

– Miért, maga hogy csinálná?

– Megvannak az értesüléseim, Hawley úr. Olvasom a lapokat. Aztán jól ismertem egy pasast, aki rendőr volt. Akar egy kétdol-láros előadást?

– Adjon egy hetvenöt centeset. Ki kell nyitnom a boltot.

– Hölgyeim és uraim – kezdte Joey –, ma reggel azért jöttem ide, hogy... Nem, hagyjuk ezt! Nézze, hogy szokták elfogni a bankrablókat? Numeró 1: priuszuk van, már azelőtt is ültek. Numeró 2: összevesznek a zsákmányon, és az egyik beköpi a többit. Numeró 3: nők. Nem tudnak meglenni nők nélkül, és ezzel el is jutottunk a numeró 4-hez: a pénzt el kell költeni valahol. Figyelni kell, kik kezdenek el váratlanul költekezni, és máris megvannak.

– És mi a tanár úr módszere?

– Egyszerű, mint egy pofon. Pont az ellenkezője. Sose rabolj bankot, ha egyszer már lebuktál vagy priuszod van. Ne társulj senkivel, csináld egyedül, és egy árva szót se róla senkinek! Hagyd békén a nőket! És ne költsd el a pénzt! Tedd félre, akár évekre is. Aztán ha találsz valami jó magyarázatot, hogy honnan van a pénzed, vedd elő és fektesd be!

– És ha felismerik a rablót?

– Ki ismerné fel, ha eltakarja az arcát és nem beszél? Olvasta, milyen személyleírásokat szoktak adni a szemtanúk? Tiszta hülyék. A rendőr barátom azt mondja, néha őt is odaállították a gyanúsítottak közé, és számtalanszor előfordult, hogy őrá mutat-tak. Sokan meg mertek volna esküdni, hogy ő volt a tettes. Het-venöt centért ennyi jár, kérem.

Ethan a zsebébe nyúlt:

– Kénytelen leszek adós maradni.

– Majd megadja szendvicsben.

Átmentek a Fő utca túlsó oldalára, és befordultak a derék-szögben nyíló mellékutcába. Joey az utca egyik oldalán a First National Bank hátsó kapujához ment, Ethan pedig a másik oldalon megfordította a kulcsot a Marullo-féle fűszer- és csemegekereskedés hátsó ajtajában. – Sonkásat és sajtosat? – kiáltotta még vissza.

– Rozskenyérből, salátával és majonézzel.

A szűk mellékutcából némi kis szürke fény szivárgott be a raktárhelyiségbe a poros rácsos ablakon keresztül. Ethan megállt a félhomályban, ahol gyümölcs-, zöldség-, hal-, húskonzervek és sajtok kartondobozai és faládái tömték meg a polcokat, fel egészen a mennyezetig. Beszippantott a levegőbe: nem keveredik-e egérszag a liszt meg a szárított bab és borsó terményszagához, a tésztdobozok papír- és tintaillatához, a sajtok és kolbászkódús, fűszeres leheletéhez, a sonka és szalonna füstölt kigőzölgéséhez, a hátsó ajtó mellé állított ezüstös szeméttartályban erjedő káposztahulladék, salátalevél és répadarabok bűzéhez. Miután nem észlelte azt a rozsdás, dohos egérszagot, újra kinyitotta a hátsó ajtót, és kihengerítette a fedett szeméttartályokat a mellékutcába. Egy szürke macska azonnal ott termett, és bele akart bújni, de ő elkergette.

– Ebből nem eszel – mondta szigorúan a macskának. – „Macskának a patkány s egér legyen mindennapi kenyér”, de neked kolbászra fáj a fogad. *Apage!* Nem hallod: *apage!*² – A macska ülve nyaldosta begörbített rózsás mancsát, de a második „apage”-ra egy faroklendítéssel felugrott, és átlendült a bank mögötti deszkakerítésen. – Úgy látszik, varázsige – mondta hangosan Ethan. Visszament a raktárba, és becsukta maga mögött az ajtót.

---

2 Távozz! (görög) – Máté evangéliuma szerint ezzel a szóval üzte el Jézus a kísértő ördögöt.

A poros raktárhelyiségen át megindult a boltba nyíló lengőajtó felé, de a WC-fülke előtt meghallotta a csordogáló víz suttozását. Kinyitotta a funérajtót, felgyújtotta a lámpát, és lehúzta a WC-t. Azután kitarta a széles lengőajtót, amelyen drótrács védte a kikukantó üveglakocskát, s hogy nyitva maradjon, éket dugott az ajtószárny alá, és egy rúgással jól beszorította.

A kirakatok fölé leengedett vászonredőnyökön keresztül zöldes fény hatolt az üzlethelyiségbe. Itt is polcok magasodtak egészen a mennyezetig, és szép rendben sorakoztak rajtuk a fémdobozba vagy üvegbe zárt ennivalók. A gyomor könyvtára. Egyik oldalt a pult, a pénztárgép, zacskók, spárga, s az a csodálatos alkotmány rozsdamentes acélból és fehér zománcból: a hűtőpult, amelynek a kompresszora egymagában dohogott. Ethan egy kapcsolóhoz nyúlt, és hideg, kékes neonfényel árasztotta el a felvágottakat, sajtokat, kolbászokat, oldalasokat, szeletelt húsokat és halakat. Templomi fény töltötte meg a boltot, szét-szórt és visszaverődő fény, olyasféle, mint Chartres-ban. Ethan egy pillanatra megállt, és elismerően bámulta a paradicsomkonzervek orgonasípjait, a mustár- és olajkápolnákat, a sok száz ovális szardíniakriptát.

– *Unimum et unimorum* – kezdte rá zsolozsmázó orrhangon. – *Uni unifarka quod uniféreg in omnem unim, domine... ááááámen* – énekelte. Szinte hallotta a felesége megjegyzését: „Ez bolondság, azonkívül rosszul is eshet valakinek. Nem szabad mindig megsérteni valakit.”

Segéd egy szatócsboltban – Marullo csemegekereskedésében – , van felesége és két édesgyereke. Mikor van egyedül, mikor lehet egyedül? Nappal a vevők, este a felesége meg a gyerekek, éjszaka a felesége, nappal a vevők, este a felesége meg a gyerekek...

– A fürdőszobában, igen, ott – mondta Ethan fennhangon –, és most, mielőtt felhúzom a zsilipet. Ebben a jó lusta-musta, sűrűbűrű, csacska-macska félhomályban! – Na, cicabogár, kit sértek meg itt? – kérdezte a feleségétől. – Itt nincsenek emberek,

itt nincs semmi sértődés. Csak én, meg az unimum unimorum, amíg... amíg ki nem nyitom azt az istenverte bejáratot.

A kassza mellett, a pult mögül kivett a fiókból egy tiszta kötényt, széthajtogatta, kibontotta pántjait, vékony derekához emelte, és körbecsavarta magán a két pántot. Azután hátranyúlt mind a két kezével, és masnira kötötte.

Hosszú kötény volt, leért a sípcsontja közepéig. Felemelte jobb kezét, egy kissé begömbítve, tenyérrel felfelé, és szónokolni kezdett:

– Figyelmezzetek reám, ó, borsókonzervek és ti savanyú uborkák és egyéb savanyúságok. „Mindjárt pedig reggel, tanácsot tartván a papifejedelmek a vénekkal és írástudókkal és mind az egész tanácsbeliekkel egybe, megkötözve elvívék Őt.” Mindjárt pedig reggel. Korán láttak munkához azok a pacákok. Nem sokat teketóriáztak. Lássuk csak. „És mikor eljött vala a hatodik óra”... az úgy dél felé lehetett, „setétség lőn az egész tartományban mind a kilencedik óráig. És a nap elsötétült.” Hogy lehet az, hogy emlékszem erre? Atyaúristen, jó sokáig haldokolt. Rettentő sokáig. – Leengedte a kezét és tűnődve nézett a tömött polcokra, mintha választ kaphatna tőlük. – Most nem szólsz semmit, ugye Marykém, drágaságom? Talán te is Jeruzsálem leányai közé tartozol? „Ne sírjatok énrajtam”, mondotta Ő. „Hanem timagaton sírjatok és a ti magzatitokon... Mert ha a zöldellő fán ezt művelik, mi esik a száraz fán?” Még mindig elszorul tőle a szívem. Deborah néni maga sem gondolta volna, milyen jó munkát végzett. Még nem jött el a hatodik óra... Még nem.

Felhúzta a nagy kirakatok vászonredőnyeit, és azt mondta: Jöjj be, Nap! – aztán kinyitotta a bejáratú ajtót: Lépj be, világ! – Kitérta a vasrácsos ajtószárnyakat, és a falhoz kapcsolta őket. A reggeli nap lágyan és nyílegyenesen nyúlt el az utca kövezetén, mert áprilisban a nap éppen ott kelt fel, ahol a Fő utca az öbölbe torkollott. Ethan visszament a WC-be egy söprűért, hogy lesöpörje a járdát.

A nap, amely elmúlik körülöttünk, nemcsak egyvalami, hanem sok dolog összessége. Nemcsak abban változik, hogy a fénye egyre nő, míg a zenitet el nem éri, azután pedig ismét hanyatlani kezd, hanem anyagában és hangulatában, hangjában és jelentésében is, ahogy beleszövődik az évszak ezernyi szála, a hideg vagy a meleg, a kóbor szellő vagy a szélvihar, ahogy megfestik az illatok, ízek, a jég, a fű, a bimbó, a levél vagy a fekete rajzú csupasz ágak szerkezete. S ahogy a nap változik, úgy változik a népe is, a bogarak és madarak, a macskák és kutyák, a pillangók és az emberek.

Ethan Allen Hawley csendes, homályos, benső napja véget ért. Az az ember, aki metronómszerű csapásokkal söpörte a reggeli járdát, már nem az az ember volt, aki prédikálni tudott a koncerteknek, nem az unimum unimorum embere, még csak nem is a csacska-macska ember. Seprűjével összegyűjtötte a cigarettacsutkákat, rágógumik papírjait, a fák bomló virágainak burokhártyáit s az egyszerű, közönséges port, aztán a szemétrendeket szép kaszáló mozdulatokkal lesodorta a járdáról, hogy az úttest szélén várják meg a köztisztasági hivatal ezüst teherautóját.

Baker úr kimért, méltóságteljes léptekkel közeledett Juharfa utcai házából a First National Bank piros téglabazilikája felé. S ha lépései nem voltak egyforma hosszúak, vajon ki tudta, hogy egy régi babonának engedelmeskedik, mert nem akarja kettétörni az anyja gerincét?

– Jó reggelt, Baker úr! – mondta Ethan, és megállította a söprűjét, nehogy a bankember szép tiszta serzsnadrágjára verje a port.

– Jó reggelt, Ethan! Szép időnk van ma reggel.

– Gyönyörű – mondta Ethan. – Itt a tavasz, Baker úr. Idén is igaza volt a mormotának.

– Bizony, igaza volt. – Baker úr elhallgatott egy pillanatra.
– Beszélni akartam magával, Ethan. Az a pénz, amit a felesége a fivérértől örökölt, több mint ötezer, igaz?

– Hatezer-ötszáz az illeték levonása után – mondta Ethan.

– Nahát, az a pénz csak fekszik a bankban. Be kellene fektetni. Erről akarok beszélni magával. Azt a pénzt munkára kell fogni.

– Hatezer-ötszáz dollár nem sok munkára képes, Baker úr. Legfeljebb tartaléknak jó, ha valami baj lenne.

– Én nem vagyok híve a pénz hevertetésének, Ethan.

– „...S az is cselédje, ki csak vár s mereng.”

A bankár hangja fagyossá vált:

– Nem értem. – A hangja azt mondta, hogy igenis érti és ostobának tartja, s ez a hang keserűséget fakasztott Ethanban, a keserűség pedig hazugságot szült.

A söprű finom ívet rajzolt a járdára.

– Megmondom, mi a helyzet, Baker úr. Az a pénz pillanatnyilag Mary egyetlen tartaléka, ha velem történne valami.

– Akkor egy részét arra kellene felhasználni, hogy életbiztosítást kössön.

– De csak pillanatnyilag, Baker úr. A pénz Mary bátyjának a birtokából származik. Az anyja még mindig él. Még sokáig élhet.

– Értem. Az öregek néha nagy terheket rónak az emberre.

– És néha nagyon ráülnek a pénzükre. – Ethan pislogva nézte Baker úr arcát, miközben ezt a hazugságot mondta, és látta, hogyan száll fel a vörösség a bankár gallérjából. – Tudja, Baker úr, ha befektetném Mary pénzét, talán elveszíteném, mint ahogy a magamét már elvesztettem, mint ahogy az apám is elvesztette mindenét.

– Azóta már sok víz lefolyt, Ethan... sok, sok víz. Tudom, hogy leégték. De változnak az idők, egyre újabb alkalmak adódnak.

– Az alkalomra nem panaszkodhatom, Baker úr, az megvolt, csak az eszem hiányzott hozzá. Emlékszik rá, a háború után még az enyém volt ez az üzlet. Abból töltöttem fel a raktárt, hogy eladtam egy fél utca hosszú telket, az üzleti vagyonunk utolsó maradványát.

– Tudom, Ethan. Hiszen a bankárja vagyok. Úgy ismerem az üzleti ügyeit, mint az orvos a pulzusát.

– Azt meghiszem. A fene, aki megette: két évig sem tartott, hogy majdnem csődbe jussak. A házamon kívül mindent el kellett adnom, hogy kifizessem az adósságaimat.

– Azért nemcsak maga a hibás. Épp hogy leszerelt, nem volt üzleti tapasztalata, és ne feledje, hogy fejest ugrott a nagy pangásba, csak akkor éppen pangás helyett lanyha üzletmenetnek hívtuk. Komoly, edzett üzletemberek is belepusztultak.

– Én is belepusztultam. Ez az első eset a történelemben, hogy egy Hawleyből segéd lett egy talján szatócsboltjában.

– Hát ez az, amit nem értek, Ethan. Mindenki tönkremehet. Azt nem tudom megérteni, miért marad ebben a tönkrement állapotban egy olyan ember, mint maga, ezzel a névvel, családdal, neveléssel. Nem kell örökre megmaradni benne, ha van még egy kis vér az ereiben. Mitől ment el a bátorsága, Ethan? Miért nem jött meg azóta se?

Ethan dühösen vissza akart vágni: „Persze hogy nem érti, mert nem magával történt” – aztán gúlába söpörte a rágógumipapírok és cigarettacsutkát szigetét, s a gúlát lesöpörte a járdáról.

– Az embernek sose megy el a bátorsága, úgy értem, mindig vissza tud ütni, ha valami nagy erő ellen harcolhat. De a lassú őrlődést, azt nem lehet kibírni; apránként mindenkit megesz a kudarc. Előbb-utóbb félni kezd. Én is félek. A Long-Island-i elektromos művek kikapcsolhatja a villanyt. A feleségemnek ruhára van szüksége, a gyerekeimnek cipőre meg szórakozásra. És mi lesz, ha nem tudom taníttatni őket? És a havi rezsi, meg az orvos, meg a fogász, meg a mandulaműtét, meg ha egyszer netán én is összerogyok, és nem bírom tovább söpörni ezt a bűdös járdát? Persze hogy nem érti. Lassú folyamat. Szépen kilúgozza a bátorságot az emberből. És nem tudok messzebbre gondolni, mint a következő havi friziderrészletre. Utálom a munkámat, és félek, hogy elvesztem. Hogy is érthetné meg?

– És Mary anyja?

– Mondtam. Ül a pénzén. A pénzén ülve fog meghalni.

– Ezt nem tudtam. Azt hittem, Mary szegény családból származik. De azt tudom, hogy ha beteg az ember, orvosságra van szüksége, vagy műtételre, vagy esetleg valami sokkra. A mi őseink bátor emberek voltak. Maga is tudja. Nem hagyták, hogy az élet szétmorzsolja őket. Most pedig változnak az idők. Olyan alkalomok adódnak, amilyenekről az őseink nem is álmodtak. És idegenek kapnak rajtuk. Idegenek ülnek a nyakunkba. Ébredjen fel, Ethan!

– És mi lesz a frizsiderrel?

– Hagyja a fenébe, ha muszáj.

– És mi lesz Maryvel meg a gyerekekkel?

– Felejtse el őket egy kis időre! Jobban fogják szeretni, ha kimászik a gödörből. Azzal nem segít rajtuk, hogy aggódik értük.

– És Mary pénze?

– Veszítse el, ha muszáj, de tegye kockára! Ha vigyáz, és követi a jó tanácsot, nem kell feltétlenül elveszítenie. A kockázat még nem veszteség. A mi őseink olyan emberek voltak, akik mindig vállalták az ésszerű kockázatot, és nem vesztek rajta. Lehet, hogy szíven ütöm azzal, amit mondok, Ethan: maga csúffá teszi az öreg Hawley kapitány emlékét. Tartozik valamivel az emlékének. Az övé meg az én apámé volt a *Belle-Adair*, az a remek építésű, prima cethalászhajó. Eleget ült a fenekén, Ethan. Tartozik valamivel a *Belle-Adair*-nek, és azt bátorságban kell megfizetni. Ott egye meg a fene azt a pénzintézetet.

Ethan a seprű végével átsegített egy makrancos celofándarabkát a járda szélén.

– A *Belle-Adair* leégett, Baker úr – mondta halkan.

– Tudom, hogy leégett, no de azért hagyjunk mindent a fenébe? Dehogyan hagyunk.

– Be volt biztosítva.

– Persze hogy be volt.

– De én nem voltam. Én csak a házamat mentettem meg, és semmi egyebet.

– Verje már ki ezt a fejből! Nem lehet örökké a múlton rágódni. Szedje össze a bátorságát, legyen merész egy kicsit! Ezért mondom, hogy fektesse be Mary pénzét. Megpróbálok segíteni magán, Ethan.

– Köszönöm, Baker úr.

– Ne féljen, szögre akasztjuk ezt a kötényt. Ennyivel tartozik az öreg Hawley kapitánynak. Ő el sem hinné, ha látná.

– Ő aztán nem.

– Ez a beszéd. Szögre akasztjuk ezt a kötényt.

– Ha nem gondolnék arra, hogy Mary meg a gyerekek...

– Felejtse el őket, ha mondom, az ő érdekükben. Érdekes dolgok készülnek New Baytownban. Maga is benne lehet.

– Köszönöm, Baker úr.

– Morphy úr azt mondja, ő a déli zárás alatt is bent marad dolgozni. Néhány szendvicset csinálok neki. Csináljak Baker úrnak is?

– Nem, köszönöm. Rábíztam a munkát Joeyra. Nagyon derék ember. Én utána akarok nézni egy ingatlanra. Mármint a telekkönyvi hivatalban. Nagyon kellemes hely, tizenkettőtől háromig nincs bent senki. Épp ez az, amibe talán maga is bezállhat. Nemsokára beszélünk róla. Vizontlátásra! – Nagyot lépett, hogy elkerüljön a járdán egy repedést, és a hátsó kapu mellett elhaladva odament a First National Bank főbejáratához. Ethan mosolyogva nézte a hátát.

Gyorsan befejezte a söprögetést, mert most már kezdtek szálíngózni a munkába menők. Kirakta a bolt elé a friss gyümölcsös ládákat. Aztán látva, hogy nem jön senki, kiemelt három kutyaedeles konzervdobozt, benyúlt mögéjük, kivette a kis pénzesztáskát, visszatette a konzerveket, nullát blokkolt a kasszán, s a húsdolláros, tízdolláros, ötdolláros és egydolláros bankjegyeket berakta a maguk helyére a kis szorítókerekek alá, a kasszafiókban sorakozó facsészékbe pedig szétporciózta

a féldollárosokat, negyeddollárosokat, tízcenteseket, ötcenteseket és egycenteseket, és becsukta a fiókot. Még nem jött sok bevétel: néhány gyerek, álomittas, kócos kislányok: leküldték őket egy cipőért, egy doboz tejért vagy egy font kávéért, ami csak most jutott eszébe a felnőtteknek.

Bejött Margie Young-Hunt. Hetyke mellén lazacszínű pulóver. Tweedszoknyája odaadónan simult a két combja közé, meggyűrődött büszke popsija alatt, de Ethan a szemében, barna, rövidlátó szemében látta meg azt, amit a felesége sohasem láthatott, mert nők társaságában eltűnt belőle, hogy Margie egy ragadozó, zsákmányra éhes, nadrágvadász Artemisz. Az öreg Hawley kapitány azt mondta volna, hogy „kalózszele van”. És ugyanez érződött a hangjában is, abban a bársonyos morgásban, amely selymes, bizalmas nyafogássá vékonyult a feleségek számára.

– Jó reggelt, Eth! – mondta Margie. – Milyen szép az idő! Olyankor kell pikniket rendezni.

– Jó reggelt! Fogadjunk, hogy elfogyott a kávéja.

– Ha azt is kitalálja, hogy elfogyott a seltersvizem, többet nem állok szóba magával.

– Nagy muri volt az éjjel?

– Kis muri. Utazó ügynök. Elvált asszonyok öröme. Az aktatáskája tele ingyen mintákkal. Talán ismeri is. Biggernek vagy Boggernek hívják, a B. B. D. and D. ügynöke. Azért említém, mert mondta, hogy be fog nézni magához.

– Mi Waylandséktől szoktunk vásárolni.

– Mindegy, lehet, hogy ez a Bugger vagy ki megpróbál új kuncsaftokat szerezni, ha jobban érzi magát, mint én ezen a szép reggelen. Kaphatnék egy pohár vizet? Szeretnék bevenni valamit.

Ethan kiment a raktárba, majd visszajött egy bádogpohárral, amelyet megtöltött a csapból. Margie beledobott három lapos tablettát, és hagyta, hogy pezsejenek.

– Isten éltesse! – mondta végül, és felhajtotta.

– Hallom, ma jósolni fog Marynek.

– Jesszusom, majdnem elfelejtettem. Üzleti pályára kellene lépnem. Nagy jövőt jósolnék magamnak.

– Mary odavan a jóslásáért. Csakugyan ért hozzá?

– Nem kell itt érteni semmihez. Hagyni kell az embereket... akarom mondani, a nőket, hogy beszéljenek magukról, aztán visszamondom nekik, és meg vannak róla győződve, hogy a vesékbe látok.

– És a magas barna férfiak?

– Látja, ez a baj. Ha a férfiakba is belelátnék, nem hasaltam volna annyiszor. Barátom, hogy én mennyire félreismertem egy-két alakot!

– Az első férje meghalt, ugye?

– Nem, a második, béke hamvaira, hogy az isten... Na nem, hagyjuk. Béke hamvaira.

Ethan roppant előzékenyen üdvözölte a belépő idős Ezynskiné asszonyt, és kényelmesen, ráérősen szolgálta ki egy negyed font vajjal, sőt még az időjárásra is tett egy-két kellemes megjegyzést, de Margie Young-Hunt nem sietett, mosolyogva szemlélgette az aranypecsétes libamájpástétom-konzerveket és a kaviár apró ékszerdobozait a kassza melletti pult mögött.

– Hát igen – mondta Margie, miután a néni lengyelül dünyögyve kitalyogott.

– Micsoda?

– Arra gondoltam, ha annyit tudnék a férfiakra is, mint a nőkről, kirakhatnám a táblámat. Miért nem tanít meg rá, Ethan, hogy milyenek a férfiak?

– Tudja maga nagyon jól. Jobban is, mint kéne.

– Enyje, Ethan! Maga mindig bolondozik.

– Kezdjük el most a tanfolyamot?

– Majd máskor. Egy este.

– Jó – mondta Ethan. – Tanulócsoportot alakítunk. Mary, maga, meg a két gyerek. Téma: a férfiak... a gyöngeségük, az ostobaságuk, és hogyan lehet kihasználni őket.

Margie nem vett tudomást erről a hangról.

– Sose szokott késő estig dolgozni... például mikor a kimutatókat csinálja elsején, vagy ilyesmi?

– Dehogynem. Hazaviszem a munkát.

Margie a feje fölé emelte két karját, és ujjaival beletúrt a hajába.

– Miért? – kérdezte.

– Azért, mert a ló nem darázs.

– És mire tudna megtanítani, ha akarna?

– „És mikor eléggé csúfolták vala, levetkeztették a veres palástból, és az ő maga ruháiba felöltöztették, és elvivék őtet, hogy megfeszítenék. Mikor pedig oda kimenének, találának egy Cyrenebeli embert, kinek neve Simon vala, azt kényszeríték, hogy az ő keresztfáját elvinné. És mikor jutottak volna a helyre, mely Golgotának, azaz Koponya helyének mondatik vala.”

– Jaj, az isten szerelmére!

– Úgy van, úgy van, ez a helyes kifejezés...

– Tudja, hogy maga egy ronda strici?

– Tudom, ó Jeruzsálem leánya.

Margie hirtelen elmosolyodott.

– Tudja, mit fogok csinálni? Iszonyú, hogy miket fogok jósolni ma délelőtt. Magából nagy kutya lesz, ehhez mit szól? Amihez csak hozzányúl, arannyá változik, mert maga nagy embernek született. – Gyorsan odament az ajtóhoz, de még vihogva visszanezett. – Aztán próbálja beváltani a reményeket, ha van hozzá bátorsága. Vagy füttyüljön a reményekre, ha elég bátor hozzá. Isten vele, Megváltó! – Olyan furcsán hangzott, ahogy a cipősarka dühösen kopog a járdán.

Tíz órakor minden megváltozott. A bank nagy üvegajtaja kinyílt, és az emberek beáramlottak pénzért, a pénzt a Marulloboltba hozták, a boltból pedig elvitték a húsvéti csemegéket. Ethan úgy cikázott ide-oda, mint egy vízibogár, amíg nem ütött a hatodik óra.

A haragos tűzjelző harang elütötte a hatodik órát kis kupolájában, a városháza tetején. A vevők kiáramlottak a boltból; szatyruk duzzadt az ennivalótól. Ethan behozta a gyümölcsládákat, becsukta a bejárati ajtót, azután minden ok nélkül, csak azért, mert sötétség borult a világra és óréa, lehúzta a vastag zöld redőnyöket, és most az üzletre is sötétség borult. Csak a hűtőpult neonja árasztott kísérteties kék fényt.

A pult mögött levágott négy vastag szelet rozskenyeret, és bőkezűen megkenste vajjal. Kinyitotta a hűtőszekrényt, kivett két szelet ömlesztett svájci sajtot és három szelet sonkát, „Saláta, sajt – mondta –, saláta, sajt. Nőszülj meg, komám, és feledd a bajt!” A felső kenyereket bevakolta majonézzal, összecukta a szendvicseket, és lenyeste a kilógó salátát meg a sonka kövérjét. Na most egy üveg tej, meg egy darab zsír-papír, hogy becsomagolja. Szép szabályosra hajtogatta a papír végét, amikor a bejárati ajtóban megzörrent egy kulcs, és bejött Marullo, szélesen, mint egy medve, a melle mint egy kitömött zsák, úgyhogy a karjai rövidnek látszottak és elálltak a testétől. Kalapját hátratólta, merev szálú, vasszürke haja olyan volt alatta, mint egy sapka. Nedves, ravasz, álmos szeme volt, de metszőfogainak aranykoronái megcsillantak a hűtőpult fényében. Nadrágján nyitva maradt a két legfelső gomb, kilátszott vastag, szürke alsóneműje. Kis vastag hüvelykujjait beakasztotta gyomra alatt a nadrág szélébe, és hunyorgott a félhomályban.

– Jó reggelt, Marullo úr! Azazhogy már dél is elmúlt.
– Jó napot, fiú! Elég gyorsan bezárt.
– Az egész város bezárt. Azt hittem, maga is elment misére.
– Ma nincs mise. Egyetlen nap az egész évben, amikor nincs mise.

– Igazán? Nem is tudtam. Miben állhatok szolgálatára?
A rövid, kövér karok megfeszültek, behajlottak, kinyúltak.
– Fáj a karom, fiú. Ízület. Egyre rosszabb.

– Semmit se lehet csinálni vele?
– Csinálok mindent: melegítőpárna, cápamájolaj, tabletták, mégis fáj. Minden szép rendbe van rakva, becsukva. Beszélgethetünk egy kicsit, igaz, fiú?

– Valami baj van?

– Baj? Mi baj lenne?

– Hát akkor legyen szíves, várjon egy percre, csak átviszem a bankba ezeket a szendvicseket. Morphy rendelte.

– Okos fiú. Házhoz szállítás. Nagyon jó.

Ethan átment a raktáron, majd a mellékutcán, és bekopogott a bank hátsó ajtaján. Beadta Joeynek a tejet és a szendvicseket.

– Köszönöm. Nem kellett volna áthozni.

– Házhoz szállítás. Marullónak tetszik.

– Hútsön be vagy két üveg Coca-Colát, jó? Mintha száraz nulkák volnának a szájamban.

Amikor Ethan visszatért, Marullo épp az egyik szeméttartály tartalmát vizsgálta.

– Hol akar beszélgetni, Marullo úr?

– Mindjárt itt, fiú. – Kiemelt néhány karfiollevelet a tartályból.
– Túl sokat vág le belőle.

– Csak annyit, hogy jól nézzen ki.

– A karfiol súlyra megy. Maga kidobja a pénzt a szemétkébe. Ismerek egy okos görög pasast, van neki vagy húsz vendéglője. Azt mondja, figyelni kell a szemétládákat, az a titka az egészségnek. Amit kidobsz, azt nem adod el. Nagyon okos fiú.

– Igenis, Marullo úr. – Ethan idegesen továbbment a bolt elülső része felé, és Marullo követte, a könyökét előre-hátra feszítve.

– Jól meglocsolta mind a zöldségeket, ahogy mondtam?

– Meg.

A főnök felvett egy fej salátát.

– Száraznak látszik.

– Mi a fenét akar, Marullo? Nem lehet teljesen eláztatni, egyharmada így is tiszta víz.

– Vízről látszik ropogósnak, tisztának, frissnek. Azt hiszi, nem tudom? Egy kézikocsival kezdtem, egyetlenegyvel. Én tudom. Meg kell tanulni a trükköket, fiú, különben tönkremegy. Aztán itt a hús: túl sokat fizet érte.

– Jó, de első osztályú marhahúst hirdetünk.

– Első, második, harmadik osztály: ki tudja azt? Rajta van a cédulán? Most pedig szépen elbeszélgetünk. Nagyon sok az adós. Aki tizenötödikére nem fizet, annak nincs hitel.

– Ilyet nem lehet csinálni. Azok közül sokan már húsz éve itt vásárolnak.

– Ide hallgasson, fiú! A nagy üzletekben még John D. Rockefeller sem írathat fel tíz centet.

– Igen, de a mi adósainkra lehet számítani a legtöbb esetben.

– Mi az, hogy „lehet számítani”? Lekötik a pénzt. A nagy üzletek kocsiszámra veszik az árut. Mi nem csinálhatjuk ezt. Magának tanulni kell, fiú. Persze, hogy jó emberek! A pénz is jó. Túl sok húsmaradék van a szemétkben.

– Az csak faggyú és mócsing.

– Ha mérés után kozmetikáz, nem bánom. Saját zsebre kell nézni. Ha nem néz a saját zsebre, akkor ki nézzen? Magának tanulni kell, fiú. – Az aranyfogak most nem csillogtak, mert ajkait szoros kis csapdává préselte össze.

Ethanban egészen váratlanul felszökött a harag, maga is meglepődött rajta. – Én nem vagyok svindler, Marullo.

– Ki a svindler? Csak okos kereskedőnek kell lenni, mert csak az okos kereskedő marad sokáig kereskedő. Azt hiszi, fiú, Baker úr is ingyen mintákat osztogat?

Ethanban most már robbant az indulat.

– Ide hallgasson! – ordította. – Ebben a városban már ezerhét-száznemtudomhány óta élnek Hawleyk. Maga idegen. Ezt maga nem tudja. Mi egész idő alatt jól megfértünk a szomszédainkkal, és tisztességesek maradtunk. Ha maga azt hiszi, hogy egyszerre csak idetolakszik Szicíliaából, és aztán minden másképpen lesz,

hát akkor téved. Ha fel akar mondani, tessék, mondjon fel most rögtön. És ne szólítson engem fiúnak, mert kaphat egyet.

Marullónak most minden foga csillogott.

– Jól van, jól van. Nem kell vadulni. Én csak akartam magának jót.

– Ne szólítson fiúnak! Az én családom kétszáz éve itt él.

– Ezt maga is gyerekesnek érezte, és ezzel el is pufogtatta a mérgét.

– Én nem beszélek nagyon jól angolul. Maga azt gondolja, Marullo olasz név, talján név, digó név. De az enyém *genitori* meg név talán két-három ezer évesek. Marullus még Rómából van, Valerius Maximus is beszél róla. Mi az a kétszáz év?

– Maga nem idevalósi.

– Kétszáz évvel ezelőtt maga se volt az.

Ethannak most már minden haragja elpárolgott, s olyan látomás jelent meg előtte, amilyentől az embernek kételkednie kell a külső valóság törvényeiben. A bevándorolt olasz gyümölcsáros a szeme láttára átalakult: látta boltozatos homlokát, erős karvalyorrát, mélyen ülő, vad és vakmerő szemeit, látta az izmok oszlopain nyugvó fejet, látta a mélységes, magabiztos büszkeséget, amely az alázat köntösét is fel merte venni. Az ilyen megdöbbentő felfedezések után szoktuk feltenni magunkban a kérdést: ha ezt se láttam, mennyi minden lehet még, amit nem vettem észre?

– Azért nem kell digó módra beszélni – mondta szelídebben.

– Jó üzlet. Én tanítom magát az üzletre. Hatvannyolc éves vagyok. A feleségem meghalt. És az ízületek! Fájnak. Meg akarom mutatni magának az üzletet. Lehet, hogy nem tanul. A legtöbb ember nem tanul. Mennek is tönkre.

– Nem kell az orrom alá dörgölnie, hogy tönkrementem.

– Nem. Nem igaz. Én próbálom megtanítani magát a jó üzletre, hogy többet ne menjen tönkre.

– No hiszen. Nekem már nincs üzletem.

– Maga még kisfiú.

Ethan ránézett:

– Ide hallgasson, Marullo. Tulajdonképpen én vezetem magának ezt a boltot. Én csinálom a könyvelést, én teszem be a bankba a pénzt, én rendelem az árut. Én tartom meg a vevőket. Mindig visszajönnek. Ez nem jó üzlet?

– De igen: már tanult valamit. Már nem kisfiú. Megvadul, amikor mondom magának, hogy fiú. Hát akkor minek hívjam? Én mindenkit fiúnak hívok.

– Próbáljon talán a nevemen szólítani!

– Az nem barátságos. Fiú, az barátságos.

– Nem elég méltóságteljes.

– Méltóságteljes, az nem barátságos.

Ethan elnevette magát.

– Ha az ember segéd egy olasz butikban, szüksége van egy kis méltóságra. A felesége meg a gyerekei miatt. Érti?

– Az csak komédia.

– Persze hogy az. Ha volna igazi méltóságom, eszembe se jutna. Apám mondott valamit nem sokkal a halála előtt, majdnem elfelejtettem. Azt mondta, hogy a sértődékenység fordított arányban áll az intelligenciával és a biztonságérzettel. Azt mondta, csak az olyan emberre nézve sértő, ha az anyját emlegetik, aki nem egészen biztos az anyja erkölcsében. Akkor még élt. Szóval hívjon továbbra is fiúnak, ha jólesik.

– Ugye, fiú, sokkal barátságosabb.

– Jó, ez el van intézve. Az üzletről mit akar mondani? Hogy nem értek hozzá?

– Üzlet pénz. A pénz nem barátságos. Lehet, fiú, hogy maga túl barátságos, túl jó. A pénznek nincs más barátja, csak a még több pénz.

– Ugyan, Marullo. Egész sereg barátságos, tiszteletre méltó üzletembert ismerek.

– Amikor nem csinálják az üzletet, fiú. Akkor igen. Majd rá fog jönni. Mikor rá fog jönni, már késő lesz. Szépen vezeti

a boltot, de ha a maga boltja lesz, fiú, lehet, hogy szép barátságosan tönkremegy. Ezt úgy tanítom magának, mint az igazságot az iskolában. Isten veled, fiú! – Marullo még hajlított egyet a karján, aztán gyors léptekkel kiment a bejárati ajtón, bevágta maga mögött, és Ethan tapasztalhatta, hogy sötétség borult a világra.

Kemény, fémes kopogás hallatszott a bejárati ajtó felől. Ethan félrehúzta a függönyt és kiszólt:

– Háromig zárva vagyunk.

Egy idegen lépett be a boltba: cingár ember, örökifjú ember, aki sohasem volt fiatal, piperkőc ember, lenyalt haja vékony rétegben ragyog, szeme vidám és nyughatatlan.

– Bocsánat a zavarásért. Meg kell akvirálnom ezt a várost. Négyszemközt akartam beszélni magával. Már azt hittem, sose megy el az öreg.

– Marullo?

– Az. A túlsó oldalon vártam.

Ethan egy pillantást vetett hófehér kezeire. A bal kéz középső ujján nagy macskaszemet látott arany gyűrűbe foglalva. Az idegen észrevette a pillantását.

– Nincs nálam revolver – mondta. – Tegnap este találkoztam egy ismerőssel.

– Igen?

– Young-Huntnéval. Margie Young-Hunttal.

– Igen?

Ethan érezte, hogy szimatolnak körülötte az idegen gondolatai, hogyan keresik a kiindulási pontot, az alapkövet, amelyre azután a továbbiakat felépíthetnék.

– Rendes kis nő. Csupa jót mondott magáról. Azért gondoltam... Biggers a nevem. A B. B. D. and D. ügynöke vagyok ezen a környéken.

– Mi Waylandséktől vásárolunk.

– Tudom. Azért vagyok itt. Gondoltam, egy kicsit kibővíthetik a beszerzési forrásaikat. Mi újak vagyunk ebben a körzetben, de

szépen haladunk. Engedményeket is teszünk, hogy megvethessük a lábunkat. Ebből maga is hasznot húzhat.

– Beszéljen Marullo úrral! Eddig mindig Waylandsékkal állt kapcsolatban.

Az idegen hangja nem lett halkabb, csak a színezete bizalmasabb.

– Maga intézi a megrendeléseket?

– Én. Marullo beteg, ízületes, meg aztán másféle elfoglaltsága is van.

– Lefaraghatunk egy kicsit az árából.

– Azt hiszem, Marullo már lefaragott annyit, amennyit le lehetett faragni. Jobb lesz, ha vele tárgyal.

– Éppen ez az, amit el akarok kerülni. Nekem az az ember kell, aki a megrendeléseket intézi, az pedig maga.

– Én csak segéd vagyok.

– Maga intézi a megrendeléseket, Hawley úr. Kaphatna öt százalék jutalékot.

– Lehet, hogy Marullo belemegy, ha ugyanazt a minőséget kapja olcsóbb áron.

– Félreértett, Hawley úr. Engem nem érdekel Marullo. Ezt az öt százalékot készpénzben fizetném: semmi csekk, könyvelés, vita az adóhivatali fiúkkal, csak szép, finom, ropogós bankjegyek az én kezemből a magáéba és a magáéból a zsebébe.

– Miért nem kaphatja meg az engedményt Marullo?

– Megállapodásaink vannak, hogy nem rontjuk az árakat.

– Jó. Tegyük fel, hogy elfogadom az öt százalékot, és átadom Marullónak.

– Azt hiszem, maga nem ismeri ezeket úgy, mint én. Ha átadja neki, mindjárt azon fogja törni a fejét, vajon mennyit tartott meg magának. Természetes dolog.

Ethan halkabbra fogta a hangját.

– Arra akar rávenni, hogy csapjam be azt az embert, akinek dolgozom?

– Kit kell itt becsapni? Ő nem veszít semmit, maga meg keres egy kis pénzt. Mindenkinek joga van hozzá, hogy keressen egy kicsit. Margie azt mondta, maga okos fiú.

– Sötét van máma – mondta Ethan.

– Dehogyan. Csak maga húzta le a redőnyöket. – Az idegen gondolatai most veszélyt szimatoltak: mint az egér, ha egyszerre érzi az egérfogó és a sajt szagát. – Mondok valamit: gondolkozzon rajta! Hátha tud egy kis vizet hajtani a malmunkra. Majd benézek magához, ha erre járok. Kéthetenként jövök erre. Tessék a névjegyem.

Ethan nem nyúlt utána. Biggers letette a névjegyet a hűtőpultra.

– És itt egy kis emlék, amit az új barátainknak szoktunk adni. – Oldalzebeéből kivett egy levéltárcát, jó kidolgozású, szép darab volt, fókabőrből. Letette a névjegy mellé a fehér porcelánra. – Ügyes kis dolog. Benne tarthatja a vezetői jogosítványát meg az igazolványait.

Ethan nem válaszolt.

– Két hét múlva újra benézek – monda Biggers. – Gondolkozzon rajta! Biztos, hogy eljövök. Margie-val már megbeszéltem. Nagyon rendes kis nő. – Mivel most sem kapott választ, még hozzátette: – Egyedül is kitalálok. Viszontlátásra! – Aztán hirtelen egészen közel ment Ethanhhoz. – Ne legyen bolond! Mindenki ezt csinálja – mondta. – Mindenki! – Majd gyorsan kiment, és szépen behúzta maga mögött az ajtót.

A csendes homályban Ethan jól hallotta a hűtőpult neonvilágítása transzformátorának halk duruzsolását. Lassan a polcok felé fordult, ahol lépcsőzetesen és tornyokban sorakozott a hallgatósága.

– Azt hittem, a barátaim vagytok! De ti a kisujjatokat se mozdítottátok értem. Hűtlen osztrigák, hűtlen ugorkák, hűtlen torta-
porok. Többé nem kaptok unimust. Kíváncsi vagyok, mit mondana Szent Ferenc, ha egy kutya megharapná, vagy egy madár

lecsinálná. Vajon azt mondaná: „Köszönöm, Kutya úr, *grazie tanto, signora* Madár!” – A hátsó ajtó felé fordult, ahonnan kopogás, zörgetés, dörömbölés hallatszott, gyorsan átment a raktárhelyiségen, közben ezt dünnyögte: – Több a vevő, mintha nyitva volnánk.

Joey Morphy tántorgott be, a torkát szorongatva. – Az isten szerelméért – nyögte. – Egy csöpp nektárt... vagy legalább Pepsi-Colát, mert elepedek a szomjúságtól. Mért van idebent ilyen sötét? Talán a szemem is felmondta már a szolgálatot?

– Lehúztam a redőnyt. Megpróbáltam elriasztani a szomjas bankosokat.

Előrement a hűtőpulthoz, kivett egy zúzmarás üveget, felnyitotta, aztán kihalászott még egyet. – Azt hiszem, nekem se fog ártani.

Joey nekitámaszkodott a neonfényes pultnak, és a keze meg se moccant, amíg a fele Pepsi-Cola le nem csurgott a torkán. – Ejha! – mondta azután. – Valaki elvesztett valamit. – Felvette a levéltárcát.

– A B. B. D. and D. vigéce adta ajándékba. Hogy ezután az ő kezéből csipegessük a magot.

– De nem ám tökmagot, barátom. Ez aztán minőségi áru, fiú! Még a monogramját is rátették, aranyból.

– Igazán?

– Mi az? Még meg se nézte?

– Csak most ment el.

Joey kinyitotta a tárcát, és megropogtatta az átlátszó műanyag rekeszeket. – Mindjárt bele is tehet valamit – mondta. Aztán a másik oldalon nyitotta ki. – Nahát, ezt nevezem valódi udvariasságnak! – Hüvelyk- és mutatóujjával kihúzott egy vadonatúj húszdolláros bankjegyet. – Tudtam, hogy megkezdték az előnyomulást, csak azt nem, hogy mindjárt tankokkal. Erre az emlékre érdemes lesz emlékezni.

– Mi az, benne volt?

– Azt hiszi, én dugtam bele?

– Joey, beszélni akarok magával. Az a pasas öt százalékot ajánlott fel minden megrendelésből, amit nekik adok.

– Bravó! Végre beköszönt a jólét. Mert ez nem volt ám üres ígélet. Nyugodtan fizetheti a Pepsi-Colát. Ez a maga napja.

– Úgy gondolja, fogadjam el?

– Miért ne, ha nem tünteti fel a számlán? Ki jár rosszul?

– Azt mondta, ne szóljak Marullónak, mert azt hinné, hogy többet kapok.

– Hát persze. Mi baja magának, Hawley? Elment az esze? Vagy csak ettől a világitástól van az egész? Zöldnek látszik. Én is zöld vagyok? Csak nem gondolt arra, hogy elutasítja?

– Alig bírtam ki, hogy farba ne rúgjam.

– Jaj, maga özönvíz előtti ember!

– Azt mondja, mindenki ezt csinálja.

– De nem mindenki jut hozzá. Csak a szerencsések.

– Nem becsületes dolog.

– Miért nem? Kinek fáj? Törvényellenes?

– Szóval, maga elfogadná?

– Hogy elfogadnám-e? Pitiznék érte, mint egy kutya. Az én szakmámban minden mellékutca zárva van. Amit egy bankban meg lehet csinálni, az kivétel nélkül törvényellenes... kivéve persze, ha a bank elnöke teszi. Nem értem magát. Mit akadékoskodik? Még ha ettől az Alfio bácsitól venné el, azt mondanám, nem egészen tiszta dolog... de hát nem tőle veszi el. Maga szívességet tesz nekik, ők szívességet tesznek magának... egy kis ropogós, zöld szívességet. Ne marhászkodjon! Magának felesége meg gyermekei vannak. Fel kell nevelni őket, az pedig nem lesz olcsóbb.

– Kérem, menjen el innen!

Joey Morphy egy koppantással letette félig üres üvegét a pultra.

– Hawley úr... nem, Ethan Allen Hawley úr – mondta fagyosan –, ha azt hiszi, hogy én képes vagyok bármiféle becstelenségre,

vagy magának tanácsolok ilyesmit... akkor, akkor... nyalja ki a seggemet!

Joey peckesen elindult a raktár felé.

– Nem akartam megbántani. Nem úgy értettem. Bizony isten, Joey. Csak sok minden történt velem máma, meg aztán... ez az ünnep... rettenetes ünnep.

Morphy megállt.

– Hogy érti ezt? Ja igen, tudom. Hogyne, tudom. Elhiszi, hogy tudom?

– És ahogy múlnak az évek, kisfiúkorom óta, egyre rosszabb lesz, mert... talán azért, mert jobban tudom, hogy mit jelent, és hallok azokat a magányos szavakat, hogy „lama sabaktani”...

– Tudom, Ethan, tudom. Mindjárt vége... néhány perc és vége. Felejtse el, hogy kiborultam, jó?

És a tűzjelző vasharang megkondult – egyetlenegyszer.

– Most már vége – mondta a Joey fiú. – Nincs többé egy teljes évig. – Csendesen átsétált a raktáron, és behúzta maga mögött a hátsó ajtót.

Ethan felhúzta a redőnyöket, és újra kinyitotta a boltot, de nem volt nagy forgalom: néhány gyerek jött tejért és kenyérért, meg Borchert kisasszonynak kellett egy kis ürüborda és egy doboz zöldborsó, hogy megfőzhesse vacsorára. Az utcán alig járt valaki. Fél hattól hatig, amikor Ethan már rendezgetett és a zárásra készült, egy árva lélek se jött be. Bezárta a boltot, elindult, és csak azután jutott eszébe, hogy nem viszi haza a megrendelt élelmiszereket, úgyhogy vissza kellett mennie. Mindent becsomagolt két nagy zacskóba, és újra bezárt. Szeretett volna lesétálni az öbölbe, nézni a sötét hullámokat a dokkok cölöpjei között, beszívni a tenger víz szagát, elbeszélgetni egy sirállyal, amely csőrét a szélbe fúrva áll egy horgonybóján. Eszébe jutott egy vers, egy nő írta nagyon régen, mert lázba hozta egy sirály röptének lesikló csavarmentete. A vers így kezdődött: „Boldog madár, mi lelkesít?” És a költőnek nem sikerült rájönnie, talán nem is akarta igazán megtudni.

Az ünnepekre bevásárolt két nehéz zacskóval nem akaródzott sétálnia. Ethan fáradtan átvágott a Fő utcán, majd lassan bandukolt tovább a Szilfa utcán az öreg Hawley-ház felé.

2

Mary otthagyta a tűzhelyet, és kivette a kezéből az egyik nagy fűszerzacskót.

– Olyan sok mondanivalóm van. Nem bírok várni.

Ethan megcsókolta, s az asszony érezte ajkai érdes szövetét.

– Mi a baj? – kérdezte.

– Egy kicsit fáradt vagyok.

– De hiszen három óra hosszat zárva tartottál.

– Rengeteg dolgom volt.

– Remélem, nem vagy sötét kedvedben.

– Sötét nap volt.

– Csodálatos nap volt. Várj, mindjárt elmondom.

– Hol vannak a gyerekek?

– Odafent hallgatják a rádiót. Ők is akarnak mondani valamit.

– Baj van?

– Miért mondod ezt?

– Nem tudom.

– Nem érzed jól magad?

– Hogy a fenébe ne!

– Annyi nagyszerű dolog... de megvárom a vacsora végét, majd aztán. Óriási meglepetés lesz!

Allen és Mary Ellen lerobogott a lépcsőn, és berontott a konyhába.

„Megjött!” – kiáltották.

– Papa, van nálatok Peeks a boltban?

- Az a száraztészta? Hogyne volna, Allen.
- Légy szíves, hozzá! belőle! Amelyiknek a dobozán egy egérálarc van, és azt ki lehet vágni.
- Nem gondolod, hogy kinőttetek az egérálarcokból?
- Ellen megmagyarázta:
- Be kell küldeni a doboz fedelét meg tíz centet, és akkor kapunk egy hasbeszélő felszerelést, használati utasítással. Épp most hallottuk a rádióban.
- Mondjátok el apátoknak, mit akartok csinálni – mondta Mary.
- Indulni akarunk a „Miért szeretem Amerikát” országos pályázaton. A győztes Washingtonba utazik, az elnök is fogadja... a szüleivel együtt... és még egy csomó másféle díj.
- Nagyszerű – mondta Ethan. – És miből áll a pályázat? Mit kell csinálni?
- A Gearst-lapok! – kiáltotta Ellen. – Az egész országban. Írni kell egy dolgozatot arról, hogy miért szeretjük Amerikát. A nyertesek mind szerepelni fognak a televízióban.
- Haláli lesz – mondta Allen. – Meg a washingtoni utazás, a szálloda, a színházak, a találkozás az elnökkel, meg az egész mindenség. Haláli lesz.
- És mi lesz az iskolával?
- Nyárra kell megcsinálni. Július negyedikén hirdetik ki az eredményt.
- Hát jó, csak sikerüljön. Igazán szeretitek Amerikát, vagy csak a díjakat szeretitek?
- Ugyan, apa – mondta Mary –, ne vedd el tőle a kedvüket!
- Csak külön akartam választani a száraztésztát az egérálarctól. Ezek mindent összekevernek.
- Papa, hol nézhetnénk utána egy kicsit?
- Minek?
- Hát hogy mit mondtak erről mások, és...
- A dédapátoknak volt egypár nagyon szép könyve. Fent vannak a padláson.

– Miféle könyve?

– Hát például Lincoln beszédei, meg Daniel Webster, meg Henry Clay. Aztán belenézhetek Thoreau-ba, vagy Walt Whitman-be, vagy Emersonba... Mark Twainbe is. Mind ott vannak fenn a padláson.

– Te olvastad őket, papa?

– A nagyapám könyvei voltak. Néha felolvasott belőlük.

– Segíthetnél megírni a dolgozatokat.

– Akkor nem a ti munkátok lenne.

– Az igaz – mondta Allen. – Ugye hozol néhány doboz Peekset?

Csupa tápanyag meg minden.

– Majd meglátom.

– Elmehetünk moziba?

– Azt hittem, meg fogjátok festeni a húsvéti tojásokat – mondta Mary. – Éppen most főzöm. Vacsora után kivihetitek a teraszra.

– Felmehetünk a padlásra, hogy megnézzük a könyveket?

– Ha utána eloltjátok a villanyt. Egyszer egy hétig égett. Te hagytad égve, Ethan.

Mikor a gyerekek kimentek, Mary megkérdezte:

– Örülsz, hogy indulnak a pályázaton?

– Hogyne, ha jól csinálják.

– Nem bírok várni, muszáj elmondanom: Margie ma itt volt, és kártyát vetett, háromszor egymás után, mert azt mondja, ilyet még soha életében nem látott. Háromszor! A saját szememmel láttam, mi jött ki.

– Uramisten!

– Hallgasd csak meg, majd akkor nem leszel olyan gyanakvó. Te mindig viccelsz azokkal a magas barna férfiakkal. De most nem fogod kitalálni, mi volt. No, kitalárod?

Ethan ránézett:

– Mary, jó lesz, ha vigyázol.

– Vigyázzak? Hiszen még nem is tudod, miről van szó. Az én szerencsém *te* vagy.

Ethan egy kemény, keserű szót sajtolt ki a fogai közül.

– Mit mondtál?

– Azt mondtam: no hiszen.

– Te úgy gondolod, de a kártya nem úgy gondolja. Margie háromszor is kivetette.

– A kártya gondolkodik?

– A kártya mindent tud – mondta Mary. – Margie ezen a helyen vetette ki a kártyát, és rólad szólt az egész. Te leszel az egyik *legfontosabb* személyiség a mi kis városunkban... igenis, az egyik legfontosabb. És nem valamikor évek múlva. Hamarosan. Ahogy rakta a kártyát, mindegyik pénzt mutatott, pénzt és még több pénzt. Gazdag ember leszel.

– Drágám – mondta Ethan –, kérlek, hadd figyelmeztesselek...

– Befektetsz valamibe.

– Miből?

– Én úgy gondoltam, a bátyám pénzéből.

– Nem! – kiáltotta Ethan. – Ahhoz nem nyúlok. Az a tied. És a tied is marad. Mondd, te találtad ki ezt, vagy...

– Ő egy szót se szólt róla. És a kártya se. Csak annyit, hogy júliusban pénzt fogsz befektetni, attól fogva pedig egyik dolog jön a másik után... mint a karikacsapás. Hát nem gyönyörű? Margie csak ennyit mondott: „A te szerencséd Ethan. Nagyon gazdag ember lesz, talán a leggazdagabb ember a mi kis városunkban.”

– A nyavalya essen belé! Nincs joga hozzá.

– Ethan!

– Tudod, hogy mit csinál ez a nő? Tudod, hogy mit csinálsz te?

– Tudom, hogy jó feleség vagyok, ő pedig jó barátnőm. És nem akarok veszekedni, hogy a gyerekek is meghallják. Margie Young-Hunt a legjobb barátnőm. Tudom, hogy te nem szereted. Azt hiszem, féltékeny vagy a barátaimra... igenis, azt hiszem. Délután olyan boldog voltam, és te most el akarod rontani. Nem szép tőled. – Mary arca foltos lett a haragos csalódástól. Elkese- redetten védte a légvárait. – Te csak ülsz ott, Okos úr, és szapulod

az embereket. Azt hiszed, Margie az ujjából szopta az egészséget. Hát nem, mert én háromszor is megemeltem a kártyát... De még ha ő találta volna is ki, vajon miért tette? Nem azért, mert kedves, mert jó barátnő, mert segíteni akar? Erre válaszolj, Okos úr! Találj ki valami csúnyát, hogy miért tette.

– Jó volna tudni – mondta Ethan. – Talán csak gonoszkodásból. Nincs fiúja és nincs munkája. Gonoszságból.

Mary halkabbra fogta a hangját, és gúnyosan lökte ki a szavakat:

– Te beszélsz gonoszságról, te, aki még akkor se ismered fel a gonoszságot, ha pofon vág? Te nem tudod, miket kell lenyelnie Margie-nak. Vedd tudomásul, hogy egy csomó férfi van itt, aki nem hagyja békén. Tekintélyes, nős férfiak, akik folyton súgdosnak a fülébe és molesztálják. Néha azt se tudja már, hova meneküljön. Én is ezért kellek neki. Elmondott nekem egyet s mást a férfiakról, de olyanokat, hogy nem is hinnéd. Például vannak, akik a nyilvánosság előtt úgy tesznek, mintha utálnák, aztán odalopóznak a házához, vagy felhívják, és mindenképpen rá akarják venni, hogy találkozzon velük... Képmutató gazemberek, mindig az erkölcsöt prédikálják, aztán így viselkednek. És még te beszélsz gonoszságról.

– Nem mondta meg, hogy kik azok a férfiak?

– Nem, és ez is mellette szól. Margie senkit sem akar megbántani, még azokat sem, akik őt megbántották. De azt mondta, van köztük egy, akiről igazán nem hinném el. Azt mondta, beleőszülnék, ha megtudnám.

Ethan mélyet lélegzett, visszatartotta a levegőt, majd nagyot sóhajtva kifújta.

– Kíváncsi vagyok, ki lehet – mondta Mary. – Úgy beszélt róla, mintha nagyon is jól ismernénk, és éppen azért nem tudnánk elhinni.

– De ő azért hajlandó lenne elárulni bizonyos körülmények között – mondta lágy hangon Ethan.

– Csak ha kényszerítenék rá. Ezt nem is tagadta. Csak ha muszáj lenne, ha, mondjuk... ha a becsülete vagy a jó híre, szóval... Mit gondolsz, ki lehet az?

– Azt hiszem, tudom.

– Tudod? Ki?

– Én.

Marynek leesett az álla.

– Jaj, te bolond! – mondta. – Ha nem vigyázok, mindig beugrasz. De azért jobb, mint amikor sötét kedvedben vagy.

– Szép dolog, mondhatom. Férj bevallja, hogy a test bűnébe esett felesége legjobb barátnőjével. Válasz: gúnyos nevetés.

– Nem illik így beszélni.

– Férj talán jobban tette volna, ha tagadja. Hogy a felesége legalább egy kis gyanúval megtisztelje. Drágám, esküszöm mindenre, ami szent, hogy soha egyetlen szóval vagy tettel sem próbáltam udvarolni Margie Young-Huntnak. Most már elhiszed, hogy bűnös vagyok?

– Te!

– Nem hiszed, hogy elég jó vagyok, elég kívánatos vagyok, más szóval, nem hiszed, hogy megütöm a kívánt mértéket?

– Én szeretem a tréfát, te is tudod... de az ilyesmivel nem illik tréfálni. Remélem, a gyerekek nem túrták fel a ládákat odafenn. Sohasem tesznek vissza semmit a helyére.

– Megpróbálom még egyszer, gyönyörű hitvesem. Egy bizonyos nő, monogramja M. Y.-H. különféle csapdákkal vett körül, előttem ismeretlen okokból. Súlyos veszély fenyeget, hogy legalább egybe, de talán többre is beleesem.

– Miért nem gondolsz a szerencsédre? A kártya azt mutatta, hogy július, háromszor egymás után ugyanazt mutatta, a saját szememmel láttam. Pénzhez fogsz jutni, rengeteg pénzhez. Inkább gondolj erre!

– Annyira szeretted a pénzt, nyuszikám?

– Hogyhogy szerettem a pénzt? Mit akarsz ezzel mondani?

– Annyira kívánod a pénzt, hogy a cél érdekében még a szelimidézést, a ráolvasást, a szemmelverést és egyéb boszorkányságokat sem átallsz igénybe venni?

– Te akartad! Te kezdted. Nem hagylak elbújni a saját szavaid mögé. Hogy szeretem-e a pénzt? Nem, nem szeretem a pénzt. De a gondokat se szeretem. És szeretném, ha emelt fővel járhatnék a városunkban. Nem akarom, hogy a gyerekeknek szégyellniük kelljen magukat, amiért nem öltözködhetnek úgy, mint... mint... mint mások. Szeretnék emelt fővel járni.

– És a pénz egyenesen tartaná a fejedet?

– A pénz letörülné a gúnyos vigyorgást a nyegle urak képéről.

– Hawleyékre senki se néz gúnyosan vigyorogva.

– Azt te csak hiszed! Mert nem látod.

– Talán azért, mert nem azt nézem mindenütt.

– Most engem akarsz megszégyeníteni a Hawley család nagyszerűségével?

– Nem, szívem. Az már nem elég éles fegyver.

– Örülök, hogy végre rájöttél. Itt és mindenhol egy Hawley nevű szatócsegéd pontosan olyan szatócsegéd, mint a többi.

– Szememre veted a kudarcodat?

– Nem. Hova gondolsz. De igenis a szemedre vetem, hogy megülsz a kudarcban, mint egy pocsolyában. Kimászhatnál belőle, ha nem volnának olyan régimódián előkelő fogalmaid. Mindenki nevet rajtad. A legnagyobb úr is ágrólszakadt éhenkórász, ha nincs pénze. – Szavai nagyot pukkantak, s elhallgatott, mert elszégyellte magát.

– Bocsánatot kérek – mondta Ethan. – Egy valamire legalább megtanítottál... sőt, három dologra is, drága kis bogaram. Három dolgot nem hisznek el az emberek soha: ami igaz, ami valószínű és ami logikus. Most már tudom, honnan szerezzek pénzt, hogy megalapozzam a szerencsémét.

– Honnan?

– Kirabolok egy bankot.

A tűzhelyen álló stopper kis csengője lassan kotyogni kezdett.
– Hívd be a gyerekeket! – mondta Mary. – Kész a vacsora.
Mondd meg nekik, hogy oltsák el a lámpát! – Aztán hallgatta a férfi távolodó lépteit.

3

A feleségem, az én Marym úgy alszik el, mint ahogy az ember egy szekrényajtót becsuk. Hányszor figyeltem irigykedve. Édes teste megrándul egy pillanatra, mintha bebújna valami gubóba. Sóhajt egyet, s mire befejezi, a szeme lecsukódik, és derűs ajkain megjelenik a régi görög istenek bölcs és távoli mosolya. Egész éjszaka mosolyog álmában, torkában duruzsol a lélegzése, nem horkol, csak dorombol, mint egy kiscica. Egy pillanatra hirtelen felszökik a hőmérséklete, úgyhogy érzem az izzását magam mellett az ágyban, aztán lezuhan, és ő már el is ment. Nem tudom, hová. Azt mondja, nem szokott álmodni. De biztos, hogy álmodik. Csak őt nem gyötrik az álmai, vagy annyira gyötrik, hogy még ébredés előtt elfelejti őket. Szeret aludni, és az álom tárt karokkal várja. Bárcsak én is ilyen volnék! Én küzdök az álmok ellen, ugyanakkor sóvárgok rájuk.

Már sokszor gondoltam, hogy azért van így, mert Mary tudja, hogy örökké fog élni, hogy az életből éppoly könnyen fog átlépni egy másik életbe, mint az álomból az ébrenlétbe. Ő tudja ezt, az egész testével és oly bizonyosan, hogy nem is gondol rá többet, mint a lélegzésre. Ezért van ideje aludni, van ideje pihenni, van ideje felfüggeszteni egy kicsit a létezését.

Én viszont a csontjaimban és szöveteimben érzem, hogy egy szép napon, előbb vagy utóbb megszűnök élni, és azért harcolok az álommal, és könyörgök neki, sőt, ravaszul csalogatni is próbálok. Nálam az elalvás pillanata valami nagy ficam és szenvedés. Ezt onnan tudom, mert ebben a pillanatban ébredtem fel, és még

mindig érzem a tagló csapását. S ha már elaludtam, rengeteg a dolgom. Álmaim az elmúlt nap problémáit fokozzák fel a képtelenségig, kicsit olyanok, mint egy álarcosbál, amelyben az emberek állatjelmezt és szarvakat viselnek.

Sokkal kevesebbet alszom, mint Mary. Ő azt mondja, neki sok alvásra van szüksége, én pedig kijelentem, hogy nekem sokkal kevesebbre, de ezt valójában magam sem hiszem. A testben csak meghatározott mennyiségű energia halmozódhat fel, persze a táplálék fokozhatja. Felhasználhatjuk gyorsan, mint ahogy egyes gyerekek a cukorkájukat falják fel, de szép lassan is ki lehet csomagolni. Mindig akad egy kislány, aki a maga cukorkájának egy részét félreteszi, úgyhogy még mindig van neki belőle, mikor a falánkok már rég megettek mindent. Azt hiszem, az én Marym sokkal tovább fog élni, mint én. Életének egy részét biztosan eltette későbbre. Csakugyan, ha meggondolom a dolgot, a legtöbb asszony tovább él, mint a férfiak.

A nagypéntek mindig felkavar. Már gyerekkoromban is mélyeséges fájdalom fogott el, nem annyira a megfeszítettetés szenvedései miatt, mint inkább azért, mert átéreztem a Megfeszített iszonyú magányosságát. És azóta is él bennem ez a fájdalom, amelyet Máté ültetett belém: New England-i nagynéném, Deborah néni olvasta föl mindig azon a pattogó hangján, a szavak végét elharapva.

Az idén talán még rosszabb volt, mint máskor. Igenis, magunkra vonatkoztatjuk a történetet, és azonosulunk vele. Marullo ma először világosított fel úgy az üzlet lényegéről, hogy igazán megértettem. Rögtön utána életemben először meg akartak vesztegetni. Furcsa dolog az én koromban, de nem emlékszem rá, hogy valaha is megtörtént volna már. Azután Margie Young-Huntra kell gondolnom. Vajon valóban gonoszság-e? Mi a célja? Tudom, hogy ígért valamit, és meg is fenyegetett, ha nem fogadom el. Irányíthatja-e az ember az életét, vagy pedig kijelölt úton kell mennie?

Sok-sok éjszakán át feküdtem álmatlanul, és hallgattam magam mellett Mary halk dorombolását. Ha az ember a sötétbe bámul, piros pontok kezdenek táncolni a szeme előtt, és az idő hosszúnak rémlik. Mary annyira szeret aludni, hogy mindig igyekszem megóvni az álmát, még akkor is, ha úgy viszkettet a bőröm, mintha elektromos áram csípné. Ha kiszállok az ágyból, felébred, nyugtalan lesz. Ő csak akkor találkozik az álmatlansággal, ha beteg, ezért úgy képzelem, hogy nekem is valami bajom van ilyenkor.

Ezen az éjszakán muszáj volt felkelnem. Mary lélegzése szelíden dorombolt, s láttam a száján azt az ókori mosolyt. Talán a jószerencséről álmodott, a pénzről, amit én fogok keresni. Mary szeretne büszke lenni.

Furcsa, de az ember azt hiszi magáról, hogy egy bizonyos helyen jobban tud gondolkodni, mint másutt. Nekem is van ilyen helyem, mindig is volt, de tudom, hogy amit azon a helyen művelek, az nem gondolkodás, hanem az érzések kavargása, átélés, emlékezés. Biztos rejtekhely – azt hiszem, mindenkinek van ilyen, bár sohasem hallottam, hogy valaki bevallotta volna. Az alvó, akit a természetes, leplezetlen mozgás nem zavar, sokszor felriad az óvatos, halk mozdulatra. Arról is meg vagyok győződve, hogy az alvó elme könnyen találkozhat más emberek gondolataival. Szóval erőltetni kezdtem magam, hogy szükségem legyen a fürdőszobára, s amikor sikerült, felkeltem és kimentem. Utána pedig csendesen lementem a földszintre, magammal vittem a ruhámat, és a konyhában felöltöztem.

Mary azt mondja, hogy én a szívemre veszem mások nem létező bajait. Talán igaza van, de itt, a homályos konyhában igenis, el tudtam képzelem azt a kis jelenetet, amint Mary felébred, és tűvé teszi értem a házat, dúlt arccal keres mindenütt. Fogtam a bolti blokkot, és ráírtam: „Drágám, nem bírok aludni. Sétálok egyet. Nemsokára itthon vagyok.” Azt hiszem, pontosan a konyhaasztal közepén hagytam, hogyha Mary az ajtó mellett felgyújtja a vilányt, ez legyen az első, amit meglát.

Azután nesztelenül kinyitottam a hátsó ajtót, és belekóstoltam a levegőbe. Hűvös volt, s a dér fehér hártájának illata érződött benne. Belebújtam a nagykabátomba, és kötött matrósapkámat ráhúztam a fülemre. A konyhai villanyóra felhördült. Háromnegyed hármat jelzett. Tizenegy óta feküdtem a sötétben, és bámultam a vörös pontokat.

A mi kis városunk, New Baytown, szép kis város, régi város, az első igazi városok közé tartozik Amerikában. Alapítói, köztük az őseim, azt hiszem, azoknak a nyughatatlan, álnok, verekedős, pénzsóvár tengerészeknek voltak a fiai, akik Erzsébet idejében oly sok fejfájást okoztak Európának, Cromwell alatt a maguk szakállára elfoglalták Nyugat-Indiát, később pedig megkapaszkodtak az északi part kakasülőjén, miután kiváltságlevelet kaptak a visszatért Stuart Károlytól. Sikeresen párosították a kalózkodást a puritanizmussal, ez a két dolog ugyanis nem esik olyan messzire egymástól, mint ahogy első pillantásra hinné az ember. Mind a kettőben megvan az ellentmondást nem tűrő makacsság, és mind a kettő parázs szemmel tekint a mások vagyonaára. Frigyükből életrevaló, szívós csirkefogók születtek. Sok mindent tudok róluk, az apám jóvoltából. Mint utód, szenvedélyes amatőr volt. Megfigyeltem, hogy az utódokból rendszerint hiányoznak azok a jó tulajdonságok, amelyeket elődeikben ünnepelnek. Apám kedves, művelt, meggondolatlan, néha ragyogóan okos bolond volt. Egy-magában sikerült nyakára hágnia a birtoknak, pénznek, a hírnevének és a jövőjének; valóban, csaknem mindent elvesztett, amit az Allenek és a Hawleyk több száz év alatt gyűjtöttek össze; mindent elvesztett, kivéve a nevüket – de apámat ezen az egyen kívül úgysem érdekelte semmi más. Engem sokszor részesített „családfaoktatásban”, ahogy ő nevezte. Ezért tudok olyan sokat a régi fiúkról. Az is lehet, hogy ezért vagyok segéd egy szicíliai szatócs boltjában, amely a Hawley család egykori birtokának egy kis darabján áll. Szégyellem, hogy ennyire rosszulesik. Minket nem a gazdasági pangás, nem a nehéz idők tettek tönkre.

Mindez azért jutott az eszembe, mert úgy kezdtem, hogy New Baytown szép kisváros. A Szilfa utcáról jobbra fordultam, nem pedig balra, és sietve mentem tovább a Porlock utcán, amely, ha kancsalul is, de párhuzamos a Fő utcával, Kis Willie, a kövér rendőrünk bizonyára ott szunyókál rendőrségi kocijában a Fő utcán, és én nem akartam átcevegni vele az éjszakát. „Mi az, hogy ilyen későig fennmaradtál, Eth? Van egy kis elintéznivalód stikában?” Ha Kis Willie-n erőt vesz a magányosság, folyik belőle a szó, s ha már mindent elmondott, előlről kezdi. Jó néhány apró, de kellemetlen botrány származott már eddig is Willie magányosságából. A nappali rendőrt Stonewall Jackson Smith-nek hívják. Nem csúfnév. Valóban Stonewall Jacksonnak keresztelték, a nagy tábornok után³, s hogy ne lehessen összekeverni a többi Smith-szel. Nem tudom, miért van az, hogy a városi rendőrök rendszerint szöges ellentétei egymásnak, de így van. Stoney Smith-ből harapófogóval kell kihúzni a szót, még annyit sem árulna el, milyen nap van, ha nem a bíróság előtt kérdezik. Smith a városka rendőrfőnöke, és nagyon lelkesen végzi munkáját, tanulmányozza a legújabb módszereket, és az FBI tanfolyamán is részt vett Washingtonban. Azt hiszem, nagyon jó rendőr, keresve se találni jobbat, magas, nyugodt ember, a szeme fémesen csillog. Aki bűnözésre akarja adni a fejét, annak azt ajánlom, lehetőleg kerülje el Smith-t.

Mindennek az az oka, hogy a Porlock utca felé kerültem, mert nem akartam diskurálni Kis Willie-vel. A Porlock utcában vannak New Baytown igazán szép házai. Az 1800-as évek elején ugyanis több mint száz cethalászhajója volt városkánknak. Amikor a hajók egy-két év múlva megjöttek jó messziről, az Antarktiszról vagy a Kínai-tengerről, hozták a sok olajat és a gazdagságot. Amellett sok idegen kikötőben megfordultak, és nemcsak eszméket, de mindenféle dolgot is felszedtek. Ezért

---

3 Thomas Jonathan Jacksont, a polgárháborúban a déliek egyik hadvezérét katonái nevezték el Stonewall („Kőfal”) Jacksonnak, elszántságáért.

látni olyan sok kínai holmit a Porlock utcai házakban. Néme-lyik régi hajósgazda-kapitánynak jó ízlése is volt. Amikor házat építtettek, Angliából hozattak építész-
t – tehették. Ezért látni a Porlock utca sok házá-
n az Adam-stílus meg a görög neoklasz-
szicizmus hatását. Angliában akkor ez járta. De azért a bejárat
fölötti legyezőablakok, hornyolt oszlopok meg a görög leanderek
mellett sem mulasztották el soha, hogy kilátóerkélyt építtessenek
a tetőre. Hogy a hűséges, otthon ülő asszonyok felmehe-
ssenek, és kémlelhessék a hazafelé tartó hajókat – biztos akadt köztük,
aki csakugyan megtette. Vannak régebbi családok is, például az
enyém, a Hawley család, azután Phillipsék, Elgarék, Bakerék.
Ezek megmaradtak a Szilfa utcában, házaik az úgynevezett korai
amerikai stílusban épültek, csúcsos tetővel és deszkaburkolatú
homlokzattal. Ilyen az én házam is, a régi Hawley-ház is. S az
óriási szilfák egyidősek a házakkal.

A Porlock utcán megmaradtak az utcai gázlámpák, csak most
villanykörték égnek bennük. Nyaranként turisták jönnek hoz-
zánk, hogy megnézzék az épületeket, a városka „ódon báját”,
ahogy ők mondják. Miért muszáj a bájnak ódonnak lenni?

Nem jut eszembe, hogy kerültek össze a vermonti Allenek a
Hawley családdal. Nem sokkal a forradalom után történt. Persze
utánanézhethetnék. Fent a padlásra biztos maradt valami feljegyzés.
Mire apám meghalt, Marynek már a könyökén jött ki a Hawley
család története, nyilván azért ajánlotta, hogy pakoljunk fel min-
dent a padlásra, és én meg is értettem. Más emberek családjának
a történetét rettenetesen meg lehet unni. Marx még csak nem is
New Baytown-i születésű. R eredetű, de nem katolikus csalá-
d-ból származik. Ezt mindig hangsúlyozza: az ő családja ulsteri.
Egyébként Bostonból jött ide.

Nem, nem is úgy történt. Én találtam rá Bostonban. Látom
magunkat, most talán világosabban, mint akkor, az ideges, riadt
Hawley hadnagyot, aki hétvégi eltávozást kapott, és a lány szírom-
arcú, édes tündérlányt: a háború meg a tankönyvek háromszorosan

azzá tették. Milyen komolyak voltunk, milyen szörnyen komolyak. Én úgyis el fogok esni, ő pedig hősi emlékemnek készült szentelni életét. Egymillió olajzöld egyenruha és tarka blúz álmodozott ugyanerről. A vége is ugyanolyan lehetett volna: néhány sor – ne haragudj, de holnap lesz az esküvőm –, csakhogy Mary valóban az ő katonájának szentelte az életét. A hűségétől tündöklő levelei mindenhová elkísértek, tiszta, gömbölyű betűk sötétkék tintával, világoskék papíron, úgyhogy az egész század ismerte már őket, és furcsamód mindenki együtt örült velem. Még ha nem akartam volna feleségül venni Maryt, az állhatatossága akkor is rákényszerített volna, hogy a világ tovább álmodozhasson az asszonyi hűségről és szépségről.

És Mary kitartott mellettem, először akkor, amikor ott kellett hagynia bostoni ír otthonát a Szilfa utcai ódon Hawley-házért. Kitartott üzleti hanyatlásom lassú vergődésében, a gyerekágyban, szatócssegédi korszakom hosszú bénaságában, Mary az örök várakozó – most már tudom. S azt hiszem, végül, oly sok idő után, belefáradt a várakozásba. Eddig még sohasem derült ki, hogy titkos kívánságok rejtőznek benne, mert az én Marym sohasem csúfolódott, és nem kenyerre a megvetés. Az erejét az kötötte le, hogy mindig a legtöbbet adhassa a változó helyzetekben. Csak azért látszott különösnek, hogy felforrta a mérge, mert eddig még sohasem fordult elő ilyesmi. Milyen gyorsan rajzolódtak ki a képek, miközben lépteim alatt ropogott a dér az éjszakai utcán!

Az embernek nincs oka szégyellnie magát, amiért kora hajnalban rója a New Baytown-i utcákat. Kis Willie megereszti a maga kisdéd tréfáit, de ha a többiek látnák, hogy hajnali háromkor az öböl felé sétálok, azt gondolnák, hogy horgászni megyek, és nem törődnének vele többet. Minálunk rengeteg horgászelmélet dívik, egy részük titkos, mint az ősi családi receptek, és az ilyesmit tiszteletben tartják.

Az utcai lámpák fényében úgy villogott a pázsitra meg a járdára feszülő kemény, fehér dér, mint egymillió apró gyémántszem.

Az ilyen dérben megmarad a láb nyoma, de én egyet sem láttam magam előtt. Gyerekkorom óta mindig különös izgalmat éreztem, ha szűz hóban vagy dérben járhattam. Mintha elsőnek lépnek be egy új világba, mély és jóleső érzés fogott el: felfedeztem valami tisztát, újat, használatlant, mocsoktalant. A szokásos éjszakai vándorok, a macskák, nem szeretnek a deres úton járni. Emlékszem, egyszer virtusból mezítláb mentem végig egy deres ösvényen – mintha parázsra léptem volna. De most sárcipőben és vastag zokniban én sebeztem meg elsőnek a vadonatúj csillogást.

A Porlock és a Torquay utca kereszteződésénél, a bicikligyár mellett, nem messzire a Hicks utcától, már sebeket viselt a tiszta dér: hosszú léptekkel, a lábát húzva járt arra valaki. Ki más, mint Danny Taylor, a nyughatatlan, állhatatlan kísértet, aki mindig szeretne máshol lenni, odavonszolja magát, aztán újra máshová kívánczik. Danny, az iszákos. Minden kisvárosban van ilyen, azt hiszem. Danny Taylor – az idevalósiak lassan csóválják a fejüket –, jó család, régi család, a család utolsó sarja, jó nevelés. Ugye az akadémián is volt valami baj vele? Miért nem szedi össze magát? Maholnap végez vele az alkohol, ami nagy kár, mert Danny úriember. Szégyen, gyalázat, hogy úgy koldulja össze az italra valót. Még szerencse, hogy a szülei már nem láthatják. Belepusztulnának. Jobb is, hogy meghaltak. De hát mindez csak amolyan New Baytown-i szóbeszéd.

Énnekem Danny nyílt seb – nyílt seb és bűntudat. Valahogy segítenem kellett volna rajta. Már megpróbáltam, de nem hagyta. Danny olyan közel áll hozzám, mintha a fivérem volna, egyidősek vagyunk, együtt nőttünk fel, a súlyunk és az erőnk is egyforma. Talán azért érzek bűntudatot, mert őrizője vagyok az én atyámfiának, és nem mentettem meg őt. S ha egy érzés ilyen mélyen gyökerzik az emberben, semmiféle mentség, még a jogos mentség sem adhat enyhülést. Taylorék éppen olyan régi család, mint a Hawley, a Baker vagy bármely másik. Gyerekkoromból nem emlékszem egyetlen piknikre, cirkuszra, versenyre vagy karácsonyra, hogy

Danny ne lett volna mellettem kartávolságra. Talán, ha együtt iratkozunk be az egyetemre, másképpen történik. Én a Harvardra mentem, tobzódtam a nyelvekben, lubickoltam az irodalomban, megmártóztam mindabban, ami régi, szép és homályos, teleszív-tam magam olyan ismeretekkel, amelyekre az égvilágon semmi szüksége sincs az embernek egy szatócsboltban – mert hiszen az várt rám az út végén. De mindig arra vágytam, bár Danny is ott lehetne mellettem azon a ragyogó, izgalmas zárándoklaton. Dannyt azonban tengerésznek szánták. Még kisgyerekek voltunk, amikor már biztosították a helyét a tengerészeti akadémián. Valahányszor új képviselőt kaptunk, az apja megújította az előjegyzést.

Az első három évet kitüntetéssel végezte el, aztán kicsapták. Mondják, ebbe pusztultak bele a szülei, és jobbára Danny is. Nem maradt belőle más, mint ez a csavargó bánat, ez az éjszakai kóbor bánat, amely tíz centeket koldul egy pofa italra. Angliában, ha jól tudom, azt szokták mondani az ilyenre: „Cserbenhagyta a csapatát”, s ez mindig jobban fáj a játékosnak, mint a csapatnak. Danny most afféle éjszakai vándor, hajnali csavargó, magányosan sodródó falevél. Ha egy negyed dollárt kér valakitől piára, a szeme is könnyörög, hogy bocsásson meg neki, mert ő nem tud megbocsátani magának. Egy bódében alszik valahol a csónakjavító műhelyek háta mögött, ahol a Taylorok egykor hajókat építettek. Megálltam a lábnyomai mellett, és néztem, hazafelé tartott-e, vagy ellenkezőleg. A dérbe húzott csíkok úgy mutatták, hogy távolodik a bódéjától, és bárhol találkozhatom vele. Kis Willie nem fogja becsukni. Mi értelme volna?

Az nem volt kérdéses, hogy én merre megyek. Láttam, éreztem, szagoltam, még mielőtt felkeltem volna az ágyból. A régi kikötőből nem sok maradt napjainkig. Miután megépítették az új hullámtörő gátat meg a városi mólót, megrekedt a homok és az iszap, és elsekélyesítette a tágas kikötőhelyet, melyet a Pünkösdzátony csipkés fogai védtek. Itt valamikor sólyapályák voltak, kötélverők, áruraktárak és kádárműhelyek, amelyeken apáról

fiúra szállt a cetolajhordó-készítés mestersége, és dokkok is, amelyek fölél a cethalászahajók kinyújthatták orrárbocukat, amennyire a horgonylánc meg az orrszobor vagy orrdísz engedte. Rendszerint háromárbocosak voltak, keresztvitorlával; a farárbocon a keresztvitorlákön kívül még farvitorla is feszült; mély járató hajók voltak, erős építésűek, hogy bármilyen időben is évekig bírják a tengert. A külső orrvitorla fája külön rúd volt, s a kettős orrfamerevítő egyúttal a pályavásvitorla rúdjául szolgált.

Van egy acélmetszetem a régi kikötő kötélerdejéről, s néhány megfakult fényképem is akad, de voltaképp nincs is rájuk szükségem. Ismerem a kikötőt, ismerem a hajókat. Nagyapa építette föl nekem újra, narvalcet agyarából faragott botjával, és belémtömködté a szakkifejezéseket is, mindegyiknél rácsapott botjával egy cölöp csonkjára, amely most kiállt a vízből, de régen rajta nyugodott a Hawley-dokk; félelmetes öregember, fehér pofaszakállal. Annyira szerettem, hogy már fájt.

– Jól van – mondta olyan hangon, amelynek a parancsnoki hídon se lehetett szüksége megafonra –, fújd el a teljes vitorlázatot, de hangosan. Utálom a suttogást.

Elfújtam hát, ő pedig a cölöpön verte a taktust a narvalbottal.
– Külső orrvitorla – fújtam (puff), – orrvitorla (puff), orrderék-vitorla, orrtörzsvitorla (puff, puff!).

– Hangosabban! Ne suttogj!

– Előcsúcsvitorla, előfelsősudárvitorla, elősudárvitorla, előfelsőderékvitorla, előderékvitorla, előtörzsvitorla – és minden vitorla után: puff!

– A főárbocot! Hangosan!

– Főcsúcsvitorla (puff!).

De amikor már öreg volt, néha belefáradt.

– Hagyd a főárbocot! – kiáltotta. – Eredj a hátsóra!

– Igenis, kapitány úr. Hátsócsúcsvitorla, hátsófelsősudár-vitorla, hátsósudárvitorla, hátsófelsőderékvitorla, hátsóderék-vitorla, törzsvitorla...

– És?

– Farvitorla.

– Kifeszítés módja?

– Alsó-felső vitorlarúd.

Puff, puff, puff! – kopog a narvalbot a vízzel átitatott cölöpön.

Ahogy romlott a hallása, mindinkább azzal vádolta az embe-
reket, hogy suttognak.

– Ha valami igaz, vagy ha nem is igaz, de komolyan gondolod,
fújd hangosan! – szokta kiabálni.

Az öreg kapitánynak élete vége felé elromolhatott a hallása, de a memóriája, az nem. Olyan hajó talán nem is futott ki az öböl-
ből, amelynek ne tudta volna elmondani a raksúlyát, az útjait,
és hogy mit hozott vissza, hogy osztották el, s a furcsa az volt
benne, hogy az igazi cethalászikók jobbra már elmúltak, amikor
ő hajósgazda lett. A petróleumot „görénytejnek” hívta, a petróle-
umlámpát pedig „büdösflaskának”. Amikor megjelent a villany,
őt már nem nagyon érdekelte semmi, vagy talán megelégedett
az emlékeivel. Engem nem döbentett meg a halála. Az öregúr a
saját halálát is úgy belémtömkölte, mint a hajókat. Tudtam, mit
kell tennem, befelé is, kifelé is.

Az eliszaposodott, elhomokosodott régi kikötő szélén, éppen
a Hawley-dokk helyén, még mindig megvan a kőgát. A töve leér
egészen az apály szintjéig, és dagálykor a víz neki-nekiloccsan
négyszögletes köveinek. Tízlábnyira a végétől van egy kis átjáró,
körülbelül négy láb széles, négy láb magas és öt láb mély. A tetejét
beboltozták. Valamikor talán csatorna volt, de a szárazföld felé eső
végét eltömte a homok és a sziklatörmelék. Ez az Én Helyem, az a
bizonyos Hely, amelyre mindenkinek szüksége van. Odabent nem
lehet látni az embert, csak a tenger felől. A régi kikötőben ma már
nincsen semmi, legfeljebb néhány bódé – a kagylószedőké –, rozoga
alkotmányok, télen nemigen tanyázik bennük senki, és a kagylósze-
dőké különben is csendes emberek. Naphosszat alig jön ki egy szó a
szájukon, és járás közben lelóg a fejük, előregörbül a válluk.